

קטפרס. דהכי תנן צפ"ח לטהרות⁹ הנזק והקטפרס ומסקה טופס אינן חצור לא לטומאה ולא לטהרה, והאשכחן חצור לטומאה ולטהרה¹⁰. והוה מש"כ הרמב"ם ז"ל פ"ח מהלכות מקואות¹⁰ שלש גומות שצנחל העליונה והתחתונה של עשרים סאה והאמצעית של ארבעים סאה ושקף של גשמים עובר בתוך הנחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה ערוז ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הוזחלין מתערבין אלא עמדו. עד כאן. והיינו ההיא צרייתא דשלש גממיות השנויה בתוספתא דמקואות¹¹ ומייתי לה צפ"א דורשין¹². ופסק דלא כר"מ ודלא כרבי יהודה, ואין מטבילין אפי' בתחתונה, דלא אמרינן אפילו גוד אחית. ונתן טעם לדבר לפי שאין הקטפרס חצור לעולם, ואפי' לחצר מקוה שלם שלמעלה למקוה חסר שלמטה. L

והא דמשמע צפ"א דורשין¹³ דצגוד אחית לא פליגי דלכולי עלמא אמרינן, היינו ר"מ ור' יהודה, אבל רצנן פליגי עלייהו. דהא בתוספתא מסיים בה עלה דההיא דשלש גממיות וחסמית אומרים אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה ארבעים. והיינו משום דס"ל אין קטפרס לעולם חצור, אפי' ע"י גוד אחית. וההיא דהנזק והקטפרס ומסקה טופס אינו חצור, אי אמרינן דרבי יהודה ור"מ מודו בה, מוקמינן לה בשני מקואות חסרים זה למעלה מזה. וכי אמר ר"מ דהוי חצור צין לעליונה צין לתחתונה, ולרבי יהודה לתחתונה מיהא, היינו דוקא כשהאמצעי שלם. אבל בשניהם חסרים מודו דלא הוי חצור. וכן פירשה רש"י ז"ל צפ"ב דגיטין¹⁴.

ואי מפרשין ההיא דנזק וקטפרס אפי' כשהאחד שלם כמו שפירשה רש"י ז"ל עלמא צפרקא צמרא דע"ז¹⁵ מוקמינן לה בשני מקואות שהתחתון הוא שלם והעליון חסר. ואחיא דלא כר"מ, ומודה בה רבי יהודה. ומיהו לרצנן דפליגי עלייהו אין חצור כלל בשום ענין, לא לענין השקה דמייתי התם, ולא לענין ערוז מקואות, צין ע"י גוד אסיק צין ע"י גוד אחית, צין בשניהם חסרים צין משלם לחסר.

והא דקמני התם⁹ דמסקה טופס לא הוי חצור, דמשמע הא טופס להטפיח הוי חצור, אחיא כרבי יהודה דס"ל דטופס להטפיח הוי חצור, ואמרינן ציה נמי גוד אחית, כיון

תשובה נראה שאם שטח החצר שהמקוה צמכו משופע קצת, צענין צבעלות הטובל ישובו המים לאיתנם אל המקוה, מותר לטבול בו, שהרי הוא כאלו כלם צגומת המקוה, שהרי מחוצרין הם צו כשעור ערוז מקואות של מעלה, דהיינו כקליפת השום⁴, ולא נחלשו ממנו צשעת טבילה, והרי המים שחוץ לגומת המקוה, כאלו הם צמקוה. ואף חוץ לגומת המקוה צמקום צמגייעין המים, יכולין להטביל כלים, צגוף הנטביל יעלה צהן, ואין נקרא זוחלין, אע"פ שלא יצארו המים צמקוה צמטביל צו, אלא הרי הוא נקרא אשכורן, כיון צמן המקוה צאו ואליו הם צצים⁵ אלא צנתפחו צהכרת, מצמת אדם, או דצר אחר צצחוץ המקוה. והרי הוא כההיא דתנן פ"ז דמקואות⁶ מחט שהיא נחונה על מעלות המערה היה מוליך ומציא צמים כיון שעבר עליה הגל טהורה⁶.

וכן נמי ע"כ לא פליגי רצנן עליה דרבי יהודה צההיא⁷ דאם היו רגליו של ראשון צוגעות צמים, אלא משום דס"ל דטופס להטפיח לא הוי חצור צערז המקואות. הא אי הוי חצור, היה השני טהור, כי היו מים שעל הראשון מצטרפין, כיון צעדין הם מחוצרים למקוה, וסופן לירד שם ולא מיקרי זוחלין, כיון צמטש יצארו ואליו הם צצים. ואם נאמר דטעמייהו דרצנן צהא לאו משום דטופס להטפיח לא הוי חצור, אלא משום דלא אמרינן גוד אחית, ואפי' כי האי צונא. אכתי שאני התם שהמים עדיין צגוף האדם אחר שעלה מלטבול אבל המים הנתפחין חוץ לגומת צטלחו, הרי הן צשעת טבילה כאלו הן צמקוה, שהרי ישובו אליו צסור המכריח.

7 אבל אם שטח החצר אינו צענין שישובו המים למקוה אחר עלייתו של טובל, והולכין ומתפזרין מאליהן חוץ למקוה, אסור לטבול צמקוה כזה. שהרי צשעת טבילה שזה כשכל גופו יחד מצטפה צמים, או המקוה חסר, ואין המים שחוצה לו מצטרפין. ואף אם יהיה עוצי המים יומר מכדי שעור ערוז מקואות, שהרי זוחלין הם ואינן כאשכורן. וידוע שאין המקוה לטהר צוחלין אלא באשכורן⁸, וגם צערז מקואות צריך שהמים המערבין שני המקואות, הם מערבין אותם צהשקט צעומדם צמקום הטבעי, שזה אשכורן, לא צהיותם זוחלין שזה נקרא

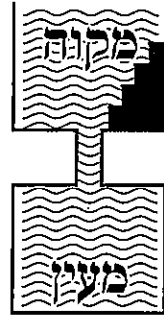
4 שער זה נזכר שם במ"ט. וראה להלן שכ"כ לדעת הרמב"ם והרמ"ה. ואלו להר"ש שגי בטופס ע"מ להטפיח. ועי' ש"ך יור"ד סי' רא ס"ק קי"ט. *5 ד"מ יור"ד סי' ר"א אות כ"ו. [רמ"א שם סי' ג, ש"ך סק"ל ובמעיל צדקה סי' ל"ט]. 6 מ"ו. 6 א עי' ש"ך סק"כ, ותשב"ץ ח"ג סי' לד. וראה מה שנחלקו בדעת הריב"ש כאן. השמלה שם ס"ק פ"ח ובחיבור לטהרה כלל ב' ס"ק ל"ט, אם כשיוצאים וחוזרים מטבעם, נמי הוי אשכורן או זוחלין. ועי' חו"מ יור"ד סי' קלא, ב. 7 שם מ"ו. 8 בתו"כ שמיני פרשתא ט פ"ג המעין מטהר צוחלין והמקוה באשכורן. ומובא ברש"י חגיגה י"ט, א ד"ה חרדלית, ובגדה סז, א ד"ה מקואות, ובנדרים מ, א: אין המים מטהרין צוחלין. וראה בפ"י הרא"ש שם. 9 מ"ט. 9א בבאור הגר"א יור"ד סי' רא ס"ק ה וס"ק צא כתב עפ"י דברי הריב"ש כאן דוחלין אינו חצור משום דהוי קטפרס, דזהו הטעם

דמקוה מטהר דוקא באשכורן משום דבעינן מ' סאה זוחלין לא הוי צירוף. ועי' חיבור לטהרה כלל ב סע' מא. ובארו אחרונים דזהו אף להשיטות שלאדם גם במעין בעינן מ' סאה, משום שבמעין זהו דין בשעור טבילה, ובמקוה זהו שיעור בכח הטהרה שיש למקוה דוקא במ' סאה. אבל כח הטהרה של מעין לכר"ע בכל שהוא ולכן זוחלין מהני שהרי לא טבל באויר, עי' שערי יושר שם פכ"ז ואמרי משה סי' א סק"א, ועי"ש סקט"ז. [ועפ"י מיושבים דברי המהרי"ק שורש נו לחלק בין מעין כ"ש שמטהר שאובים אף שצריך מ' סאה, ובין רביעית מקוה שאינה מטהרת שאובים, עי' משכנות יעקב יור"ד סי' מה (מג) שמחמת קושיא זו דחה דבריו]. 10 הלי ח. אולם הרמב"ם עצמו בפהמ"ש שם מפרש לעונן השקת טמאים וכ"ה בחבורו הלי טו"א פ"ז ה"ה. 11 פ"ג ה"ד. 12 חגיגה י"ט, א. 13 שם יח, ב. 14 טז, א ד"ה אינו חיבור. 15 עב, א ד"ה ולא לטהרה.

סימן פה

כבוד ידידי הרב הגאון הגדול נ"י
 ע"ה פ"ה [קצב] מופת הדור המפורסם
 מו"ה חיים אלעזר אבד"ק קאליש יע"א
 שאלה [קצב] פה בעירנו כנאל נסים הרצה שלא טבלו,
 והצטימו לקבל עליהם הדת באופן שיעשה

דוחה דברי
 חותים דמי
 גשמים אינם
 מתערבים בתי
 התעיון אלא
 שוטפים
 ועוברים

להס מקוה וכה ונקייה, ונחנץ
 לעשות מקוה כזו, פירוש שהמקוה
 יהיה חפור צעומק בארץ עד שיהיה
 שמה מים הרבה, ואחר כך יתכסה
 המקוה זו בנסרים היטב מדובק
 מאוד עד שלא [י]היה אפשר
 לעלות המים למעלה, אך באמצע
 יעמוד עץ חלל כחבנית הנ"ל,
 ולמעלה שיהיה לארץ יעשה מקוה
 העליונה אשר עליונו של עץ החלל יכנס לחוכו, וגם
 המקוה העליונה יהיה תחתיתו מדובק מאוד בנסרים עד
 שלא יהיה באפשרי לזוז מים מחוכו, ואחר כך ישפך
 להמקוה העליונה מים, והמים שממקוה העליונה
 הנשפכים ירדו למקוה התחתונה דרך עץ החלל, וכן
 יעמדו תמיד מחובר המים העליונים להתחתונים דרך עץ
 החלל שהוא הרבה יותר משפופרת הגוד, והמים במקוה
 העליונה יעמדו תמיד ולא יאבדו, רק יהיו מונחים על
 המים שבמקוה התחתונה דרך עץ החלל ולא יאבדו
 מחמת שהמקוה התחתונה מסוגרת בכסוי היטב, ובמקוה
 העליונה יהיה סילון להמשיך המים ממנה מתחת לארץ
 עד מקום נחל שמה ילאו המים לחוץ, ואחר כך לסתום
 העליון.

תשובה חן צמשה ח' פרק ח' דטהרות, וזה לשונו:
 עריצה שהיא קטפרס והצנץ מלמעלן ומשקה
 טופח מלמעלן כו'. וצמשה ט': מקל שהיא מליאה משקין
 טמאין כיון שהשיקו למקוה טהורה דברי רבי יהושע,
 ותכמים אומרים עד (שיטבול) [שיטבול] את כולה,
 הנזק והקטפרס או משקה טופח אינם חיבור לא

קצא. ר"ת עמוד הימיני פטיש החזק.

קצב. כדי להבין המשא ומתן בין הגאון ר' חיים אלעזר וואקס
 אבד"ק קאליש ורבינו, נעתיק כאן כמה שורות מספרו
 שו"ת נפש חיה חלק יו"ד סימן ס"ה שכתב טעם וסיבה שהביאו
 לבנות מקוה כזו, והוא בריש התשובה שם, וזה לשונו: "שאלה
 במקום שנמצא מתפרצים בטבילה של מצוה רח"ל, ולא יחפצו
 לדרת לעומק בארץ לטבול טבילה של מצוה והבנים בני נדה
 רח"ל", ולכן כדי לתקן פירצה זו נכנס בעובי הקורה לבנות מקוה
 כשירה ושיענה לפתרון הבעיות שהיו במקוה הישן, והיינו לעשות
 מקוה ושחיה מתובר למעין שמתחתיה ע"י צנור של עץ לחבר
 המקוה העליונה להמעיין שמתחתיה.
 אמנם כנראה שהלומדים כעירו לא היתה דעתם מסכמת

לטומאה ולא לטהרה, והאשכזון חיבור לטומאה ולטהרה,
 עכ"ל. ומוצא משנה זו צמכת גיטין (ט"ז ע"א) וזה
 לשון הש"ס: וכי איכא משקה טופח מאי הוה, והמנן
 הנזק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה
 ולא לטהרה, לא לריבא, דאיכא טופח להטפית, הא נמי
 תנינא טופח להטפית חיבור, דלמא לענין מקואות ורבי
 יהודה הוא, דמנן (מקואות פ"ז מ"ו) מקוה שיש בו מ'
 סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו צוה אחר זה ראשון
 טהור והשני טמא רבי יהודה אומר אם היו רגליו של
 ראשון נוגעות צמים אף השני טהור, עכ"ל.

ויש צוה כמה שיטות. א', שיטת רש"י ו"ל שפירש שם
 בגיטין, וזה לשונו ד"ה אינו חיבור כו': וכן
 לטהרה לענין מקואות שני מקואות שאין באחד מהם מ'
 סאה ויניקו וקטפרס ומשקה טופח מחברין אינו חיבור,
 עכ"ל. והיינו כדי לתרץ מה דקשה דהכא מוקי הש"ס
 מתניתין כרבי יהודה, וקשה הלל רבי יהודה סגיירא ליה
 בחגיגה קטפרס חיבור, וזה לשון הש"ס חגיגה (י"ט
 ע"א): אמר עולא, צעי מיניה מרבי יוחנן, לרבי יהודה
 מהו להטביל מחטין ולנורות בראשו של ראשון, גוד אחית
 איח ליה לרבי יהודה אצל גוד אסיק לית ליה, או דלמא
 גוד אסיק נמי איח ליה, אמר ליה תניחיה (מוספחא
 מקואות פ"ג ה"ג) ג' גממיות בנחל, העליונה התחתונה
 והאמצעית, העליונה ותחתונה של עשרים עשרים סאה,
 והאמצעית של ארבעים סאה, וחדלית של גשמים עוברת
 ביניהם, רבי יהודה אומר מאיר היה אומר מטביל
 בעליונה, והתניא רבי יהודה אומר מאיר היה אומר
 מטביל בעליונה, ואני אומר בתחתונה ולא בעליונה, אמר
 ליה אי תניא תניא, עכ"ל. להכי מפרש רש"י ו"ל דהכא
 איירי בשני מקואות חסיירים אין קטפרס חיבור, אצל ביש
 מקוה אחד של מ' סאה שלימים מטכרף להחכר בגוד
 אחית לרבי יהודה.

ובעבודת זרה (ע"ז ע"א) וזה לשונו: חן החס הנזק
 והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור
 לא לטומאה ולא לטהרה, ופירש רש"י שם (ד"ה ולא
 לטהרה) וזה לשונו: ולא לטהרה, גממית שאין צוה מ'

למקוה זו, וכמו שכתב שם הנפש חיה בהקדמה לתשובה זו, וזה
 לשונו: "יאלה הדברים אשר דברתי לכבוד הרבנים המופלגים...
 על דבר השמועה אשר שמעתם כי ברצוני לכונן מקוה... ונחפז
 לכם גוף הדגן אם אין בנה חשש ע"פ דגן, וגם אין דעת ככבד
 תורתכם מסכמת לזה לעשות חדשות". אבל דעת בעל הנפש חיה
 שאין במקוה זו שום חשש, ולכן ערך שם תשובה ארוכה
 כעשרים וחמשה עמודים לברר כל פרט ופרט ממקוה זו וקראו
 בשם "קונטרס גולת עליות".
 וכנראה שלה הבעל נפש חיה שאלה זו וקונטרס הנ"ל
 לרבינו לקבל הסכמתו על מקוה זו, וערך רבינו תשובה זו
 המרבאת כאן... ודעתו שאין לעשות מקוה כזו ושהיא פסולה
 ומטעם קטפרס.

ויש
 דח"כ
 המקו
 חסרות לו
 אין טובלי
 ברהו
 וכשיש ב'
 שיעור פ'
 ר"י ו'
 דלר"י טו'
 בחתונות ו'
 נוד אחיזה ו'
 לא אמרו
 אחית במקו

שיטת ר'
 דניצוק וק'
 אינם חיבו
 לענין ה'
 מקוה חו'
 למקוה של
 אבל בה'
 מקוה שי'
 למקוה כ'
 הו"ח
 דה'
 בשאובה ז'

מחלוקת
 הראשונים
 אם פסול
 שאובין מח"ת
 או מדרבנן
 ולרוב הפוסקים
 הוא מדרבנן

ספי דברי חיים • מקוואות

יוצא לאור מ"ד נכדו הרב"ל ר' יצחק שמשון האגריטא
 א"פ

5

והנה בגוף הדין אם קיימא לן דגוד אחיה כרבי יהודה או לא, מצואר צטור (קיא): דפוסק כרבי יהודה לאמרין גוד אחיה, אך ניזוק חיבור לכולי עלמא לא אמרינן במקוה אפילו לרבי יהודה, דניזוק גרע מגוד אחיה כמצואר צמוספות גיטין [הנ"ל] וצריב"ש ז"ל [סימן הנ"ל].

והנה לכאורה נראה דכשהוא צכלי מקרי קטפרס, אך לפי הנראה מתוספות גיטין [הנ"ל] דמפרש רבינו מס ז"ל גבי גישתא דמה שירד צקילות מקרי ניזוק, ולכן מפרש שם צמוגה אצת גישתא, יעוין שם. ואם כן לפי זה מקוה זו דהוי שאובין דאורייתא לא מהני השקה על ידי ניזוק לכל הפוסקים.

והנה מעלת כבוד תורתו רוצה לומר דלהשקה לכולי עלמא אמרינן קטפרס חיבור מטעם דהוי כורע. ולא ידעמי איך יפרנס דצריו דצרי המשנה (טהרות פ"ח מ"ט) דאיירי לענין השקה לזרוע המים הטמאים ולטהרם, ועל ידי קטפרס לא מהני, והכי נמי לא מהני קטפרס לטהר שאובים הפסולים מן החורה להיות כורע.

ולפי"ז במקוה הנ"ל שהעליונה כולה שאובין ופטולה מה"ת לא מהני החיבור למעין ע"י ניזוק וקטפרס

גם מה שכתב מעלת כבוד תורתו שראה מנהג מגאונים שמתהרים מהחמתון את המקוה העליונה שנללא שאובין. וצאמת צמחילת כבוד תורתו שגה בזה, וצודאי אם כל המקוה נמערבה צודאי אמרינן לכולי עלמא קטפרס חיבור, וכמו דאמרינן בעבודה זרה (ע"ב ז') וזה לשון הש"ס: שפחסמו (לליחומו) [לליחומי]°, ופירש רש"י ז"ל שם (ד"ה שפחסמו לליחומו) וזה לשונו: והכי קמני לה נטל המשפך ומדד לתוך לוחית של נכרי והרי פחסמו (לליחומו) [לליחומי]° וחזר ומדד לתוך לוחיתו של ישראל, אם יש בו עכצת יין אסור, כיון שנתמלאת

וחה שנהנו להשיק את העליונה לתחתונה. מיירי באופן שהמים העליונים נותנים בתחתונים ורק חפטיק ביניהם כמה נסרים שאינם כלים. אבל חיבור כבני"ד לא מחני

לוחיתו עד שפחס היין שצולוי המשפך שנתחצר ממש יין שצמשפך ליין נסך עכ"ל (וי"ד, וצטרוך ז"ל (ערך פחס) וי"ד). ואם כן משום הכי היכי דהמים נוגעים כל העליונים צמחמונים ורק שפסקי איהו נסרים שאינם כלים, הרי הם ממש אחד וי"ד ולא צריכי לגוד אסיק ולא לקטפרס, מה שאין כן אם רחוקים המה ורק נתחצרו על ידי קטפרס צודאי אינו חיבור.

והנה מה שהתירו הגאונים מיירי צודאי שלא היו המים רחוקים, דאם המה נמוכים הרבה צלאו הכי פסולים דהוי וצולין, אלא ודאי שהמה צמוכים זה לזה, וכמו שעושים צמקומות צטובלין צארגו תלוי צצולין, שמשללין הארגו עד צמוך למים שלא יהיה וצחל, וצכהאי גוונא הוי חיבור. אצל צידון דיין שהמים נמוכים הרבה, וכל חיותן על ידי חיבור צניזוק, ודאי אינו חיבור לכולי עלמא, ואפילו רבי יהודה לית ליה גוד אסיק כמצואר צמגיגה.

והנה צמחמת אפיסת הפנאי לא יכולתי כעת לעיין הרבה, וצדברי מעלת כבוד תורתו לא הייתי יכול להאריך, ורק נפלאתי שכתב לייצב קושית הט"ז [בסימן ר"א סק"ג] על הא דקשה (מס"י) [מסעיף] יו"ד, וכתב דהדרת גאונו לומר דכיון דהמעין וצחל לתוך הצריכה העומדת נורע צתוכו שהוא עומד, ושוב לאחר כך כשהוא וצחל מטהר צוואלין. ואחפלא מאוד, הלא ידוע שמעין עומד אינו מטהר צוואלין וי"ד, ואם כן בעודו עומד לא מהני הצריכה להיות מטהר צוואלין, דמעין עומד אינו מטהר צוואלין, ולכשיהיה וצחל שוב אינו חיבור, ופשוט וי"ד. והנה זה ימים אשר כתבתי איזה דברים צענינים אלו, והעמקמים לכבוד תורתו כי המה נצרכים לזה.

העין שנתחד לתוך בריכה עומדת, אם חסרה את מי הבריכה שיצאים חמה לטהר בוואלין

שכונת תלמידי רבינו יונה הוא משום פסול קטפרס אף שהוא וצחל מכיון דהוי בשטח שוה אי אפשר להחשיבו כמו קטפרס, ודו"ק. ולפי"ז יש להעיר שמדברי ביאור הגר"א סק"ז וס"ק צ"א שכתב כל וצחלין גם בשטח שוה הוי קטפרס, מוכרח שהוא אינו מפרש כשיטת רבינו בגדר קטפרס).

רו. עיין שם בשו"ת נפש חיה סימן ס"ה סעיף ו' מה שכתב בזה. ובשו"ת עמק שאלה יו"ד סימן נ"ט כתב שלא נתחזרו בעיני דברי הגאון בעל נפש חיה בזה, ועיין בשו"ת דברי יציב יו"ד סימן קי"ז אות ו' מה שכתב בזה.

רו. וזה לשון הערוך: "נתמלא צלוחיתו והקיא אתו לחוך, הכא נמי שפחסמו בורו ועלה לגרגני ופחסמו גופו הקאה היא", עכ"ל.

רע. עפ"י דברי רבינו כאן כתבו כמה אחרונים דמה שהחמיר רבינו במקוה על גבי מקוה הוא רק בחיבור ע"י סילון שהמקואות הם מרוחקים זה מזה, אבל במקוה על גבי מקוה ממש שרק הרצפה מפסקת ביניהם וניקבו בה נקב כשופרת הנוד גם אם היא עבה מאוד גם לדעת רבינו אפשר להקל, עיין בשו"ת אמרי יושר ח"ב סימן ע"ג אות ד' וסימן ע"ה וסימן קס"ז, ושו"ת דברי יואל ח"א סימן ע"ה אות א' וסימן פ' אות ב', ואגרות משה יו"ד ח"ג סימן ס"ה, וספר מקוה

רע. עיין שם בשו"ת נפש חיה סימן ס"ה סעיף י"ג ד"ה ומפורר ניחא מאי דכתב, מה שכתב ליישב את דבריו.

מים (להג"ר יוסף משה מיזליש אב"ד אויוואר) סימן רכ"ד, ועוד. (והסברא בזה כתבו כמה אחרונים דרק בסילון יש להחמיר כמו שכתב רבינו לקמן בד"ה ומה שהבאתי, וזה לשונו: "אבל מים שנתחברו על ידי ניזוק ורק על ידי תחבולה ומכריח הוא עומד באויר בסוד המכריחו יפול למטה בודאי לא הוי רק כמו שעומד באויר" עכ"ל, אבל כאן בהפסק נסרים הוי ממש אחד. אמנם יעוין בשו"ת דברי יואל הנ"ל סימן פ' אות ב' דמשמע שם לכאורה סברא אחרת יעו"ש, ואכמ"ל). ויעוין בשו"ת חסד יהושע ח"ג סימן נ"ז שכתב להחמיר גם בציוו של מקוה על גבי מקוה עפ"י דברי רבינו בתשובה לעיל ח"א יו"ד סימן מ"ג (ועי"ש בהערה ק"א-מה שכתבנו בזה). ועיין בשו"ת דברי יציב יו"ד סימן קי"ז אות ד' שכתב דיתכן שרבינו התיר רק בציוו שיש הפסק נסרים משום שבין הנסרים של עץ יש ג"כ הרבה סדקים שהמים מתערבים דרך שם, אבל בציוו שיש רק נקב כשופרת הנוד יתכן שיש לזון משום קטפרס, יעו"ש.

רט. וכן כתב רבינו לקמן בתשובות ח"ב יו"ד סימן צ' וסימן צ"ג (ועי"ש בסימן צ' הערה ר"ג).

רי. עיין שם בשו"ת נפש חיה סימן ס"ה סעיף י"ג ד"ה ומפורר ניחא מאי דכתב, מה שכתב ליישב את דבריו.

כשהוא מני לעליונה ובהחשבה מועיל זה

דוחה ז האומר דקס שאינו וצחל חיבור, דב צריב"ש מב דהיא שחק אינה י מחשב קס אע"פ ז המים זה

6

כשתשאובין מגיעים לעליונה שלא ע"י אדם ובהמשכה אם מועיל חיבור פה

7 ודינא לפענ"ד אסור לעשות מקוה על אופן זה. אך אם ירצה כבודו להכשיר השאובין מקודם שיהיו באים שלא על ידי אדם ובהמשכה, אם יש צורך גדול יוכל לעשותו, אך על אופן שלא יוכל בנקל להחלקלל שלא יצא מזה הימר ח"ו. ובאחרונים לא עיינתי כעת כי לא היה הזמן גרמא.

דוחה דברי האומר דקפירס שאינו נחל חוץ חיבור. דבריש ובריביש מבורא דריכא שהקרקע אינה ישרה וחשב קפירס אע"פ שאין המים נחלים

ובדברי הנטע שעשועים [בסימן כ"ד] שהבאת (במחזירים שמהו), עיין שם שפסקה לסמוך להלכה על הנטע שעשועים [רי"א] מה שכתבתי [רי"א] דאם אינו נחל אפילו שהוא קטפרס או ניזוק הוא חיבור, וכחז כבוד תורתו שכן כתב הר"ש [ו] בפירושו המשוניח (להרמז"ס, מסמכת טהרות ה"ל). ובמחילת כבוד תורתו שגה ברואה, שהרי הם רק מפ(ו)רשים חצית קטפרס הוא מקום שיפוע, שאם יתן עליו מים ירד, אבל לא זה הקיצה שאינו חיבור בעבור שהוא נוזל, ולומר דאם התחצלו לפעול שיהיה עומד הוא חיבור, אם כן למה משקין שבמקל אינם טהורים לחכמים מפני שהוא קטפרס, הו' בקל יוכל להתחצל שלא יזלו בהשקתן למקוה, ובהדיא כתב הר"מ ו"ל שם בפירושו המשוניח טהרות פרק ח' משנה ט', וזה לשונו: לפי שלא יטהרו המים כשיתערבו במי מקוה התערובות אלא כשידובק במי מקוה בשטח משטחי אלו מים הטמאים לצד כמו שהתבאר בבינה (ח:), ולזה אם היו אלו המים הטמאים באשבורן ומגיע קלתן בתוך המקוה, הגה כל מי המקוה שטח משטחי אלו המים אשר בתוך הכלי, כי האשבורן הוא כלי בלי ספק, וזה מבורא אצל המחמיינים, עכ"ל. (ואינו מטהר) אלא ודאי דמה שכתב ונוזל הוא לפרש חצית קטפרס מה הוא, אבל באמת אפילו התחצל שלא יהיה נוזל נמי אינו חיבור, דהטעם הוא כל שאינו חיבור צטצעו שטח שזה אינו חיבור כמבואר בריב"ש ו"ל [רי"א] (סימן רצב).

ובן כתב בהדיא הר"ש ו"ל במקוואות פרק ג' משנה א', וזה לשונו: הלכך שני המקוואות כשירין, התחמונה כשירה כלפרישית, ועליונה משום דמחוצרת לתחמונה,

וכרצי מאיר דאמר בחגיגה (יט.) מטבילין בין בעליונה ובין בתחתונה, אי נמי אפילו כרצי יהודה וכגון דלא גביהה כולי האי, דלאחר שמתערבין נעשה הכל אשבורן, ונפתקו וצאו לחצירו כשר כרצי יהושע דמתימין, עכ"ל. ובפרק ד' משנה ד', וזה לשונו: הניח בתוספתא (מקוואות פ"ד ה"ב וה"ג) רבי אליעזר בן יעקב אומר גג שיש בראשו כ"א סאה של מי גשמים, ממלא בכתף ונותן לתוכו י"ט סאה ופוחקן ומערבין בחצר. היה צו מ' סאה ונפתקו וצאו לתוך הצית כשירין ואין מטבילין בהן שאין מטבילין באויר, היה ראשו אחד מגיע לארץ מטבילין צו ואין מטבילין באויר, גל שנחלש מן היס ומן הנהר אין מטבילין צו שאין מטבילין באויר, ואם היו שני ראשין נוגעין בארץ מטבילין בהן ואין מטבילין בציפה. פירושו, ונותן לתוכו, לתוך הגג. פוחקן ומערבין בחצר, לא שיתערבו בחצר ואחר כך ירדו למקוה, דבסוף פרק קמא דתמורה (יג.) שמעיין ליה לרבי אליעזר בן יעקב מקוה שיש צו כ"א סאה מי גשמים ממלא בכתף י"ט סאה ופוחקן למקוה והן טהורין שהשאביה מטהרת ברבייה ובהמשכה, אלמא לא צעי שיתערבו חוץ למקוה, והכא כשמתאספין בחצר למקום אחד איירי וטובלין שם, ומדלא פליג במלמא משמע דלא חייש בין נחקצו בחצר של מי גשמים מחילה ואחר כך שאובין וצין שאובין מחילה ואחר כך מי גשמים, דבכל ענין מטהר ברבייה ובהמשכה. וצאו לתוך הצית כשירים, להטביל בהן לאחר שצאו לצית, ואין מטבילין בהן דרך ירידתן לצית שאין מטבילין באויר, והכא לא הו' כריך לטעמא דאויר, דאפילו בארץ אין מטבילין בחדלית של גשמים, דאין מקוה מטהר צוחלין אלא באשבורן, אלא משום סיפא נקטיה. נוגעין בארץ מטבילין בהם, באותן מים שנוגעים בארץ, וכגון שיש בארץ מ' סאה, דשעל הגג אין (מג"פ) [מג"פ] שיש דהנזק וקטפרס אינו חיבור, עכ"ל. ודאי מיירי אפילו בעומד [רי"א], דוחלין בלאו הכי לא מטהרי כדכתב בריש דבריו [ט"ו].

לטומאה ולטהרה, עכ"ל. ועיין בשו"ת עמק שאלה יו"ד סימן נ"ט מה שכתב לבאר דברי הריב"ש כפי דעת רבינו. (ויש לציין שמדברי שאר האחרונים מבורא שפירשו את דברי הריב"ש באופן אחר, עיין בביאור הגר"א סק"ו וס"ק צ"א מה שכתב לפרש דברי הריב"ש, ועיין עוד בשו"ת כתב סופר יו"ד סימן צ"ו ד"ה והגלפ"ד מה שכתב בדעת הריב"ש, ואכמ"ל.) ליד. לכאורה מבורא כאן בדברי רבינו שאף דשיטתו הוא שהמים הגם שהם עומדים נחשבים לקטפרס, אבל זהו רק מה שנוגע לפסול קטפרס, אבל אינם נקראים זוחלין כיון שאין כאן זחילה בפועל. וכן נראה ג"כ מדברי רבינו בסוף התשובה כאן שכתב דאפשר להקל בציוו של שאובין מדרבנן במקוה על גבי מקוה משום דבדרבנן אמרינן קטפרס נחשב לחיבור, יעו"ש. ואם נאמר שכל קטפרס נחשב לזוחלין ג"כ, א"כ הלא עדיין יש כאן פסול זוחלין שהוא פסול מדאורייתא. ועיין בשו"ת מקדשי השם ח"ב סימן י"ח בהגהות דבר צבי שנקט ג"כ בדעת רבינו

7

וחא דמיס
שׁויתנו על המיס
שבבור היו
חיבור ולא
מיקרי קטפרס
מה שבוחים
מהמים שבבור.
שאי התם
דכטבעם הם
נחיש, תשא״כ
בחיבור ע״י
צינור שרק ע״י
החבורה עומד
באור

ומדה שהנחתי צמחתי הקדום ראה מצת גישתה אחי
שפיר מאוד. ומה שהנחתי (מפסקה צללוית) [מפסקתו צללויתו] (ע״ז עב:), ומעלת כבוד תורתו
האריך צלפול, וכעת אין ספר לפני פה בכפר בהמרתך,
ואין אומן בלא כלים. אולם יעיין צבית יוסף ז״ל ויטה
ויראה דגם הוא כתב צמס הראשונים דמים על גבי מים
צדך הנחתן לא מיקרי קטפרס מה שבוחים. והחילוק
מוכן צמוחש, דמים הניתן על מים שבצור הרי נחו ואינם
זוחלין, ורק צטבעו הם נחיש, הרי נ[ת]חצרו מים צמים
צשטמ השוה, אבל מים שנחצרו על ידי ניזוק ורק על
ידי תחבולה ומכריח הוא עומד באור, צפור המכריחו
יפול למטה, צודאי לא הוי רק כמו שעומד באור ז״ל.
גם מה שנמקשה מה שכתבתי מעין עומד אינו מטהר
זוחלין, אחפלא הפלא ופלא, הרי זה דין המשנה
ממש פרק ה' משנה ג' ואם היה עומד וריצה והמשיכו
כו', ו[צ]מספתא (מקואות פ״ד ה״ו) מוצא צר״ש ז״ל סם
(פ״ה מ״ג) וזה לשונו: מעין שהוא מושך כדל וריצה עליו
והרחיצו מטהר באשצורן ואין מטהר זוחלין אלא עד
מקום שיכול להלך מתחלתו. היה עומד, כלומר שאותו

מעין לא היו מימיו זוחלין אלא עומדין. וריצה עליו,
שהרחיק מקום עמידתו. והמשיכו, שמקום הרחצתו עשה
זוחלין. ומה למקוה לטהר באשצורן, ואין מטהר זוחלין
מאחר דעיקר מקום המעין אינם זוחלין, עכ״ל.
סוף דבר דניד
נחשב קטפרס
והמקוה פסולה.
רק אם המים
השאובין
שבצלינה באים
בהמשכה יש
להכשיר בכה״ג

סוף דבר מקוה זו פסולה מן התורה ז״ל לענ״ד, יאמר
מי שיאמר לא שמיע לי דבר זה, דהחילוק שהמניח
כבוד תורתו זין קטפרס לגוד אטיק וכו' ז״ל הוא נגד
דברי הר״ם והר״ש והר״ע והר״י, וגם ר״ם [צמוס]
גיטין דף ט״ו] (ע״א ד״ה הנוק) דמכשיר צנופל למטה
הוא רק לרצי יודא ולא להלכה ז״ל, ודברי המרדכי
(בשעועות, ה' מקואות סימן תשמו) ז״ל הניחו הצית יוסף
(ק״י) צלריך עיון ז״ל [צד״ה כתב המרדכי בשעועות],
וצמחצים אשר לי הוכחתי ז״ל לכוונת המרדכי לדברי ר״ם
(שאוסר צכורת) ז״ל צמוס צכורות דף נ״ה ע״ב סד״ה
אין המים, עיין בדברי חיים למקואות דין נ״ז מפורש
באר היטב, אבל כל הפוסקים דחוהו ז״ל. ולכן אין
צדינו לעשות מקוה נגד דבריהם ז״ל צלפולא דילן, לכן
מקוה זו פסולה ז״ל. ורק אם יהיה על כל פנים שאובה
שהמשיכה כולה דהוא כשר מן התורה כמעט לכולי

מקוה
באים אל
קטפרס.
לחו
ובקעו ר
ונט

ויש ענה
סילון
קבוע
ובסו

שבקטפרס שעומד יש רק פסול קטפרס ולא פסול זוחלין, וכן
הביא בספר מקוה מים חיים (להרב חיים קלמן גוטמן, ברוקלין
תשנ״ח, עמוד צ״ח) בשם הגה״ק אדמו״ר מסאטמאר ז״ל שסבר
גם כן דלשיטת רבינו אין כאן פסול זוחלין, וכן כתב בשו״ת
חלקת יעקב יו״ד סימן קכ״ד הגה״א א' (ועיין מה שכתב בזה
בשו״ת פרי השדה ח״ד קונטרס נחלי מים סימן קל״ח, וצ״ע).
רטו. יש לומר שכונת רבינו הוא דמהא שכתב הר״ש להוכיח
שמיירי שיש מ' טאה בקרקע משום פסול קטפרס ולא כתב
משום פסול זוחלין מבואר שאין כאן פסול זוחלין, ובע״כ דמיירי
שהמים עומדים. ועוד יש לפרש כוונת רבינו לפי מה שכתב
בהלכות מקואות אות ה' שזוחלין לתוך המקוה נקרא זוחלין,
ולכמה אחרונים כונתו שכל המקוה נחשבת לזוחלין גם אם יש
במקוה מ' טאה (עי״ש בהלכות מקואות אות ה' הערה ט״ו מה
שכתבנו בזה בארוכה), א״כ יש לפרש כאן כפשוטו שרבינו כתב
דאף שמיירי שיש מ' טאה בקרקע, אבל בע״כ צריך לומר
שהמים שיורדים לקרקע הם עומדים, דאם לא כן כל המקוה
נחשבת לזוחלין מחמת המים הנכנסים (עפ״י דברי שו״ת בנין
צבי ח״ב סימן כ', יעו״ש).
רטו. עיין בבית יוסף דף קי״א ע״ב סד״ה ומ״ש טבלו בו שנים
מה שכתב בשם שו״ת הריב״ש סימן רצ״ב בטעמא דסיגוס
מהני לכולי עלמא גם לרבנן דלית להו גוד אחית.
ריו. עיין לעיל הערה ר״ח.
רית. מה שכתב רבינו שקטפרס פסול מן התורה, עיין בשו״ת
באר חיים מרדכי ח״א חיו״ד סימן ט״ז שהביא ראיות
לדברי רבינו בזה.
רית. עיין שם בשו״ת נפש חיה יו״ד סימן ס״ה טעיף ג' דף צ'
ע״ב.
רכ. דהלכה כחכמים דתוספתא, וכן כתב הבית יוסף דף קי״ ע״ב
ד״ה כתב עוד שם המרדכי. ועיין בחיבור לטהרה כלל ג'
אות י' ד״ה אמנם, ובשו״ת עמק שאלה יו״ד סימן נ״ה הביא
שבספר הישר לר״ח (חלק החידושים סימן ת״א) מבואר שר״ת
פוסק כר' יהודה, יעו״ש.

רכא. שכתב שם המרדכי דרוקא מי גשמים שעתידים לפסוק
אמרינן קטפרס אינו חיבור, אבל במי נהר שאין עתידים
לפסוק הוי חיבור יעו״ש, והוכיח מזה בשו״ת נפש חיה שם סימן
ס״ה סוף טעיף ה' דא״כ מכל שכן מים שעומדים באשבורן
מלמעלה למטה הוי חיבור. ועל זה באה תשובת רבינו.
רכב. עיין שם בבית יוסף ד״ה כתב עוד שם במרדכי שכתב שדברי
המרדכי אינם להלכה. (ויש להעיר דלכאורה מה שכתב הבית
יוסף שדברי המרדכי אינם להלכה זהו דק לגבי מה שכתב במרדכי
שם (והביאו בבית יוסף שם ד״ה עוד כתב שם המרדכי) לגבי
חיבור של טופח להטפיה יעו״ש, אבל לגבי סברת החילוק בין מי
גשמים ומי נהר לגבי קטפרס לא השיג הבית יוסף, ועיין בשו״ת
נטע שעשועים סימן כ״ד שכתב כן בכונת דברי הבית יוסף).
רכג. אולי יש לפרש כונת רבינו שיש כאן עוד השגה, שבשו״ת
נפש חיה שם פירש דברי המרדכי כפשוטם שהחילוק הוא
אם המים עומדים להפסק, ולפ״ז כתב דמכל שכן שקטפרס עומד
הוי חיבור, ועל זה באה השגת רבינו שכונת המרדכי הוא לפי
דברי ר״ת בתוס' בבכורות דף נ״ו ע״א סד״ה אין המים שנהר
שעיקר חיותו הוא להיות זוחל משום הכי הוי חיבור גם כשזוחל,
וכמו שהאריך בזה בהלכות מקואות אות נ״ז יעו״ש, ולפ״ז אין
שייכות לסברת המרדכי להציור של קטפרס עומד (ועיין בהלכות
מקואות אות נ״ז הערה תקי״ט).
רכד. וכמו שהאריך בזה רבינו בהלכות מקואות אות נ״ז יעו״ש.
רכה. מה שכתב רבינו להכריע שלא רק כשהמים זוחלין במקום
מדרון-נקרא-קטפרס, אלא גם-כשהמים-עומדים-ונחשים
במקום מדרון נקרא ג״כ קטפרס, ומשום הכי פסולה מקוה על
גבי מקוה, הרבה אחרונים לא הסכימו לחידושו של רבינו, הלא
המה: שו״ת נפש חיה בתשובתו כאן יו״ד סימן ס״ה, שו״ת
שואל ומשיב מהדורא תליתאה ח״ב סימן כ״ז, שו״ת אבני נזר
יו״ד סימן רע״ט אות ח', ובתשובת להל' מקואות בסוף ספר
פסקי הלכות יד רוד להגאון ר' רוד מקארלין סימן ה', ועוד.
אמנם-בשו״ת-עמק-שאלה-יו״ד-סימן-נ״ט-דעתו-נוטה-כדעת-
דבניו-יעו״ש, וכן כתב בהשמטות שם בסוף חלק יו״ד סימן י״ג על

עך ויחפנו במתכות הנקרא גלייט וכיוצא בזה מיבור
 הידוע לאומנין, ולעשותו על דרך שכתבתי לעשותו
 לכתחילה לצורך הקרקע, וגם ניזור של עך פשוט יהא
 צפופו ונחצצר לעיל, ואז כשר בלא פקפוק לכל הדיעות.
 ובאבות לעשות על דרך שכתבתי גם כן יש לומר דכשר,
 אך מחמת שזדאי יוכל לנמוח כמה פסולים
 מזה באופן שכתבתי, ולנמא יהיו שאובים גמורים על ידי
 (ההשקה) [ההשקה], ואחר כך יופסק (ההשקה)
 [ההשקה] ולהרבה דיעות פסולים יגלו, ועוד כמה
 פסולים יכולין לנמוח וללמוד מזה קולות במקום אחר
 כאשר קל להצין, לכן לא החלטתי להמיר כדבריו, וכאשר
 כתבתי נכון. והי' שלום. כדברי ידידו הנא על החתום יום
 א' י"א מרחשון מרכ"ד לפ"ק.

סימן צ

להרב כו' מו"ה משה פרידמאן נ"י

רב בקאמיניעשט גליל משערנאוויץ יע"א

שאלה מקוה שיש בה מעיין הנובע ויש בה ששים
 סאה, ומחוקת המים למטה אבל לא למעלה
 מפני שהמקוה רחצה מאוד, ואף שיש בה מים הרבה אף
 על פי כן אין מגיע המים זרת למעלה מהטבור, ועל כן
 צריכים לשפוך לתוכה מים שאובים כדי להגביה המים,
 אבל אינה מחוקת המים למעלה רק זוחל לתוך, ויכיר
 הזחילה מבחוץ למרחץ שזוחל מהמקוה, רק בתוך המקוה
 אינה ניכר הזחילה, רק זאת ניכר כשממלאין אותה,
 ובערך ששה שעות נשאר המים בכתחילה, ובסמוך אלל
 המקוה גם כן אינו ניכר מפני שהיא מוכסה בעפר, רק
 רחוק מהמרחץ כמו אמה, מפני שבשם השטת הארץ הוא
 משופע, על כן אינו מחויב המים זוחל דרך שם.

מקוה שהיא
 במעייני וצריך
 לשפוך עליה
 מים שאובין
 להגביה המים.
 והמקוה זוחלת
 וניכרת החזירה
 מחוץ למקוה.
 אם המקוה
 פסולה

רכז. בשם המרדכי בשבועות, הלכות מקואות סימן תש"ג.
 רבא. וכמו שכתב הנודע ביהודה בדגול מרובה יו"ד סימן ר"א
 סעיף מ"ח ובשו"ת נודע ביהודה מהדורא חנינא יו"ד סימן
 קל"ו, והביאם רבינו בתשובה לעיל ח"א יו"ד סימן מ"ה ד"ה גם
 אפילו.
 רכט. בשו"ע סעיף מ"ח התיר ע"י חיבורו לקרקע לחוד, ולא
 הצריך שבסוף יעשה צנור של עץ מטעם המשכה,
 וכתבו בשו"ת דברי יואל ח"א סימן ע"ד אות ה' וסימן ע"ו
 אות ה' ובספר מקוה ישראל (להג"ר אשר שטיינמעטץ אב"ד
 בערגאסט) אות ג' שרבינו החמיר בזה עפ"י מה שכתב בשו"ת
 הרא"ש כלל ל"א סימן ז' שלצאת מידי כל הספיקות יעשה המשכה
 גם כן, וכן כתב בשו"ת מהר"ם שיק יו"ד סימן קצ"ו דלכתחלה יש
 לעשות גם חיבור לקרקע וגם המשכה יעו"ש.
 רל. וכמו שכתב הש"ך ס"ק ק"ב בשם רבינו ירוחם (נתיב כ"ו
 חלק ה' דף רכ"ו טור א'). ובחידושי משניות פ"ח משנה א'
 כתב רבינו שכן הוא גם לדעת הר"ש. ובהלכות מקואות אות כ'
 כתב רבינו שכן הוא גם לדעת הראב"ד וכתב שנכון להחמיר
 כדבריו, ויעו"ש בהערה קס"ט.

עלמא, אז כשיהיה נ"ל. ודברי נטע שעשועים ז"ל [בסימן
 הנ"ל] בארתי בצרכי [בספר דברי חיים להלכות
 מקואות דין נ"ז], ולענ"ד שדבריו צריך עיון מאוד.

סימן פמ

לירי הרב הגדול החריף ובקי השגון
 החסיד המפורסם לתהלה כו'

מו"ה יעקב צבי נ"י אב"ד בארשא יע"א

שאלה שרנו לחוש מחשש שכתב המרדכי קידושין [סימן
 תק"ס, מוצא צבית יוסף סימן ר"א] [קו. ד"ה
 כחז בהגהת מרדכי] שמה נקבעו הקרשים אשר המים הולכים
 על ידם למקוה ויהיה המקוה נעשה על ידי כלי וכו'.
 תשובה לא ידעתי מי חש לחומר זה, אשר לא הוצא
 דעת המחמיר בשלחן ערוך ולא בהאחרונים
 הנודעים לי, ואם באנו לחוש לדעת יחידי למה טובלין
 [בצמ"ח] [בצמנין] שהוא דיעה מוצא צבית יוסף [סוף
 סימן ר"א] [ק"ב: ד"ה כחז המרדכי] ורמ"א ז"ל
 (סעיף עה) חש להו, וידוע שבזמן הקדמונים לא נהגו
 לטבול [בצמ"ח], ויש לחוש לאל הטוש חורת אמן,
 וכי כבר קבלו דעת האוסר, אף על פי כן כל הגדולים
 שלפנינו וכל הנדיקים כולם החירו, מכל שכן לחוש לדעת
 יחידי הנדחה מכל האחרונים [עיי' צבית יוסף הנ"ל ד"ה
 כחז המרדכי עוה] ורמ"א סעיף ל"ו]. וכבר ראיתי
 בקהילות קדושות נוהגין לעשות מקוה על ידי קרשים.
 אולם אם באנו לחקן גם זה, יש ענה פשוטה לעשות
 סילונות של מחכת קבוע בקרקע, ויהיו נעשים
 מתחילה לכך לצורך קרקע ויכ"ח, וגם צפופו יעשה צנור
 של עץ שלא יבוא למקוה מתוך המתכות, וזה כשר לכולי
 עלמא ויכ"ח. ואם אולי ההוצאה מרובה, יוכל לעשות של

מקוה שהמים
 באים אליה ע"י
 קרשים, אם יש
 לחוש שמה
 נבקעו הקרשים
 וינעשו כלי

יש ענה לעשות
 סילון מתחת
 קבוע בקרקע
 ובסופו צנור
 של עץ

צנור כזה, וזה לשונו: "ובתשובות דברי חיים חלק ב' פוסל מקוה
 כזו אפילו בדריעבד, אם כי אנכי אין דעתי להחמיר כל כך, אבל
 ח"ו לעשות מקוה כזה לכתחלה", עכ"ל. וכן כתב בשו"ת אמרי
 יושר להגאון ר' מאיר אריק דאף שמסבא נראה לו כדעת הנפש
 היה וכמו שכתב שם בח"א סימן ק"א, אעפ"י מכיון ולאשר הגאון
 רב גובריה ודאי דיש לחוש לדבריו, וכן כתב שם בח"ב סימן קס"ו
 שאין לעשות מקוה לכתחלה נגד הגה"ק הנ"ל יעו"ש. וכן כתב
 באגרות משה יו"ד ח"ג סימן ס"ה דמסתבר כדעת רבינו יעו"ש. וכן
 הכריע בשו"ת באר חיים מרדכי ח"א חו"ד סימן ט"ו, יעו"ש.
 וראה בדרכי תשובה סימן ר"א ס"ק קפ"ז לאחר שהביא
 המחלוקת בין הנפש היה ורבינו, העלה שם הלכה למעשה, וזה
 לשונו: "כיון שמרן רשכבה"ג הדברי חיים לא הסכים עמו, ואדרבא
 העלה להיפך, ע"כ ברדאי אין לתקוע עצמו לדבר הלכה לקולא,
 בפרט במקוה שתלוי עיקר טהרתן של ישראל כמובן ונודע", עכ"ל.
 רכו. עיי' בתשובת רבינו לעיל ח"א יו"ד סוף סימן מ"ו ד"ה אך
 עם כל זה ובהערה ק"י.
 ועיי' בשו"ת דברי יציב יו"ד סימן קי"ו שהאריך מאד בכל
 פרטי תשובת רבינו.

סוף דבר דניד
 נחשב קספרט
 וחמקה פסולה,
 ורק אם המים
 השאובין
 שבעליונה באים
 בתמכה יש
 להכשיר בכת"ג

סבירא ליה כן דכותל לא הוי מחובר, דכתב במסכת
 מכשירין (פ"ד מ"ג) ועיין (בשבת) [פ"ק דחולין ופ"ק
 בשבת] וצ"ע (יא:) [ובחולין] (סס) מסיק הש"ס
 דכותל לא הוי מחובר, ומאי טעמא נאסר גבי צרות
 אפילו קצעה ולכסוף חקקה. ולוה מרמז צפרה במשנה
 (דלכתחילה) [דלנטילה] דמיא להכשר פרה ולמקוה, דזה
 לשון המשנה (פרה פ"ה משנה ז') השוקם שבסלע אין
 ממלאין זה ואין מקדשין זה ואין מזין ממנה ואינה
 זריכה למיד פחיל ואינה פוסלת את המקוה, היתה כלי
 וחברה בקיד ממלאין זה ומקדשין זה ומזין ממנה
 וזריכה למיד פחיל ופוסלת את המקוה, עכ"ל. וזוה יוסר
 כל השגתך [ועיין בדברי חיים הנ"ל].

ובזה שהשנת על התוס' דגדה וי"ט, צאמת דבריו
 תמוהים, דהא קתני צרות ומרגולת, ומרגולת
 לא הוי ליה הצרות, ובמחילת כבוד תורתו פירושו רחוק.
 ובה שהקשית וי"ט [על מה שחדש בדברי חיים הנ"ל
 סעיף ג"ח דאפילו לרבי יוסי דסבירא ליה (מקואות
 פ"ב מ"ג) ספק דרצנן באתחוק איסורא לחומרא, מכל
 מקום ספק מים שאובין טהור, דהרי קתני בטהרות פרק
 ד' (משנה ז') ספק דרצנן, (והדר) [וקודם] תני (ברי
 המשנה סס) ספק מים שאובין, ועל כרחך דהיה חקנה על
 מים שאובין מלמד התקנה דספק דרצנן, והיינו דהא
 במים שאובין ספיקו לקולא חף באתחוק איסורא, עיין סס.
 ועל זה הקשה] הא גם בידים (פ"ב מ"ד) מניין ספק ידים
 להקל. הנה בענמי הבאתי הך מחתימת ידים סס, רק גבי
 ידים מלניו בפירוש (ידים סס) דרבי יוסי מחמיר, אבל גבי
 שאובין שפיר ספיקו קל משארי דרצנן.

גם מה שהקשית דלמה פוסקין כרבי יוסי (פ"ב מ"ג
 דמקואות) [בדאי דספק דרצנן באתחוק איסורא
 להחמיר] [וי"ט] הא קתם מחתימתן בטהרות (הג"ל פ"ד מ"ז)
 דלא כוותיה, ובחד סדר אין סדר למשנה (צ"ק קג.).

רסו. נראה שצ"ל: על התת"ס הנ"ל. וקאי על מה שכתב שם
 שהאגודה פוסל לנטילת ידים רק משום שכשהוציא הברוא
 לשפיכה ראשונה והחזירו נחשו כביטולו וכקבעו ולבסוף חקקו,
 ועל זה תמה רבינו דהא ניחא בברוא, אבל תרגולת שאינה
 מתפרקת רק נפתח ונסגר כדלת אי אפשר לומר כן. ועיין בספרו
 של השואל שם בחיבור לטהרה הלכות נטילת ידים סימן קנ"ט
 סעיף ז' אות י"ב, ותראה שכן הוא.

רסז. עיין מה שכתב בזה באריכות בחיבור לטהרה הלכות נטילת
 ידים סימן ק"ס סעיף י"א אות ט"ו.

רסח. וכמו שפסק בשו"ע סימן ר"א סעיף ע"א. ועיין יו"ד סימן
 ק"י בש"ך דיני ספק ספיקא דין כ'. ועיין עוד ברמב"ם
 וראב"ד הלכות מקואות פ"י הלכה ו' ובמשנה למלך שם מה
 שהאריך בזה.

רסט. עיין ברין בגיטין דף ל"ג ע"א בדפי הרי"ף ד"ה ואפילו,
 וראש השנה דף ט' ע"ב בדפי הרי"ף ד"ה ולענין הלכה.

רע. דאיחא שם בתוספתא מקוה שיש בו מ' סאה ונפלו בו ג'
 לוגין וחלקו לשנים כשר להקות עליו. ופירש הר"ש הואיל
 ולא נקרא עליו שם פסול, כשר כל אחד להקות עליו בהכשר

ולמנא דטהרות הוי קתמא בתרא, זה אינו, דכיון דקתמא
 קתמי אהדדי סמכינן אכללא להלכה כרבי יוסי בכל מקום
 (עירובין מו:), והר"ן ז"ל כתב זה כמה פעמים וי"ט.
 גם מה שהקשית אפירוש הר"ש [פ"ג דמקואות משנה
 א'] [בתוספתא (שם פ"ג ה"ד) וי"ט] דמאי אשמעינן
 במ' סאה, דהא כבר הוי חיבור. וזה לא קשה מידי,
 דחדא דיט אומריס דגס השקה כשנפרדו חזרו
 (להסילון) [לפסולין] [וי"ט], ומו דנהי דפשיטא לבתראי
 מכח כמה משניות כמבואר בר"ש ז"ל, אבל תנאי
 אשמעינן שפיר חידושא. ופירוש התוספתא להר"ש ז"ל
 מבואר היטב בספר דברי חיים [בחדושים למקואות
 סס] [פ"ג משנה א].

גם מה שכתבת דלהרמב"ן [מבואר ברש"י יבמות דף
 פ"ב] [ע"כ ד"ה וספר ר' יוחנן] לשיטתו [דסבירא ליה
 דכולו שאוב מדרצנן, משום הכין] הוי שאובין לית ליה
 עיקר מן התורה. וזה תימא, איך לא השגחת מדברין
 עלמך, שגם לר"י ולמרדכי (בשעויות, ה' מקואות סימן
 השמה) [וי"ט] שכתבו טעמים על הגזירה [דשאובין] אטו
 כלי [או אטון] שנטמאו המים, גם כן יש לומר דהוי
 עיקר מן התורה, ואם כן למה החליט הרמב"ן [הג"ל]
 דשאובין אין לו עיקר מן התורה. אלא ודאי דסבירא ליה
 מסבירא וקבלת רבותיו דהוי אין לו עיקר מן
 התורה וי"ט.

סימן צו

ד שאלה וי"ט פה בעירנו נעשה מקוה בלופן זה, דהיינו
 שהיה מקוה ממעין, ומדרגות של קורות
 לירד ולטבול בתוך המקוה, ונבנית (בנומת) [בנומה]
 של המקוה, והיו מחמתין אותה שהיו שופכין לתוכה
 מהיורה מים חמין, אך כשהמים החגברו לפעמים היו

ולהשלים למ' סאה כל אחד ואחד. והקשה השואל מה רבותא,
 דודאי כיון שנפלו למ' סאה לא פעלו שום פסול, ואדרכא
 הוכשרו בהשקה. ועל זה תירץ רבינו דלהרבה פוסקים אם נפסקה
 ההשקה חזרו לפסולן, והכא ע"י שנחלק לשנים הוי כנפסקה
 ההשקה.

רעא. וכמו שכתב הש"ך ס"ק קי"ב בשם רבינו ירוחם (נתיב כ"ז
 חלק ה' דף רכ"ז טור א').

רעב. המרדכי שם הביא בשם ר"י הטעם לגזירת שאובין אטו
 טבילה בכלי, והוא עצמו כתב שם דהטעם משום דהמים
 שבכלי מקבלים טומאה. ועיין בפתיחה להלכות מקואות אות ב'.
 רעג. ובחידושי משניות פ"ב משנה ה' ופ"ו משנה ג' מצדד
 רבינו דלמ"ד דכולו שאוב פסול מדאורייתא גם ג' לוגין
 נקרא עיקרו מן התורה, יעו"ש.

ומכאן עד סוף החשובה יש כמה תשובות שאינם מענין
 הלכות. מקואות, והשמטנו. אנתם כאן.

רעד. החיקונים בנוסה השאלה כאן נעשו עפ"י לשון השאלה
 שבשו"ת שואל ומשיב מהדורא קמא ח"ג סימן צ"ב
 ושורת רמ"ץ יו"ד סימן נ"ט.

אם פסול
 שאובין וחשב
 כ"ש לו עיקר
 מן התורה

אם יש דין מיוחד
 דספק שאובין
 להקל. ואין זה
 מחזיק דספק
 דרבנו לקולא

הטעם שפוסקים
 דספק דרבנו
 להחמיר
 באיתחוק
 איסורא דלא
 כסתם מחתימתן

בית קיבוץ
שונטסה חארלי
אם תחשב ונעשה
אזכרה?

כריכים למים חמים הרבה, ועל כן עשו תיבה מנסרים כדי שיהיה צלפטר להחם במים חמין מועטים, והתיבה עשו מד' דפנות מוקפין, אך דופן אחת מדופני התיבה

עשויה מדריגות מדריגות כזה ככדי להעמיד את התיבה על המדרגות שבתוך המקוה הישנה, והמדרגות שבתבה אינם עשויים בפני עצמן, אך

המדרגות שבתבה הוא דופן אחת מהדפנות, ולמטה (בשוליים) [בשוליה]° של התיבה עשויים שולים, ועשו נקב אחד גדול ככדי לקטום אומה בצרזף, ועוד נקב אחד גדול לקוטמו בצננים לחוד צלי סיד וטיט, ואחר כך נתחברו השוליים על ידי צירי צרזל להתיבה, כי צימי הקיץ שיש מעט מים בהמקוה אזי פותחין השוליים, והתיבה אינה מונחת על גבי קרקע המקוה, רק המדרגות של התיבה מונחים על המדרגות של המקוה (הישנה) [הישנה]°, וכשמי המקוה מתחברים או נושאין את התיבה לנעלה ומניחין אומה על המדרגות העליונות של המקוה, וגם כשמי המקוה מתמעטין מאוד אזי נוטלין את התיבה לגמרי מהמקוה, ונוטלין במקוה הישנה לחוד.

תשובה לה"ה יראו ה' בעלי תריסין נדיבי עם גדולי היחוס פני העיר דק' דאברמיל י"ו. מכתבם הגיעני. והנה תדעו שלא פסלתי המקוה שנעשה על פי גדולים, ורק לפי מה שספרו לפני הנחמי שיוכל לצוא לדי כמה משלוח, ואמרתי להודיע להם שלא לצי הלוך להכשיר מקוה כזו שיוכל לצוא לדי מכשול.

אך עתה לפי תמונת התיבה ששלחתם אלי, והשליכות המה בשיפוע, שמונחים על שליכות המקוה שהוא בשיפוע, וידוע דקטפרס אינו חיבור לדבר שהוא מן התורה וכמבואר בר"ש ז"ל [פ"ו דמקוואות משנה מ']^א, וכן הסכימו רוב ראשונים ואחרונים [רע"ה], ולכן אם המקוה הוא באופן הזה פסולה להר"ש ז"ל ולרוב ראשונים ואחרונים. הגם שיש מקום לפלפל בתוספות גיטין [דף ט"ז ע"א] [ד"ה הנזק] ותגיגה (יט: ד"ה בתמנה; כא: ד"ה כעזיה), גם יש לומר דהוי כפתיסה

צללוחית דהוי חיבור כמו שאיתא במסכת עבודה זרה [דף ע"ג ע"ב] וצנית יוסף [עיין לעיל משו"ב פ"ח רע"ה], מכל מקום אין לסמוך על זה ח"ו.

והנה צודאי רוב פעמים אין צמים מ' סאה והוי מקוה חסירה ופסולה מן התורה, וגם צאה צדי אדם ללרוב הפוסקים דאורייתא [רע"ה], וצדאורייתא קטפרס אינו חיבור, ולכן צודאי אם הוא צוה האופן היא פסולה ודאית. **אך** מי אנכי להזכיר גדולים בתורה ויראה, וכל כוונתכם לשם שמים שלא להזיף לעו על אצוחיו שהתירו, לכן טוב לחשות מלומר דבר שאינו נשמע. אך להזיל נפשי לאשר נשאלתי מכם, ולכן הוכרחתי להשיב האמת, וה' הטוב ישים שלום בין תלמידי חכמים. כנפש דורש שלום חורטם. L

עוד לקהלה הנ"ל

שלום וישע רב ליראי ה' חבמו חרש מביני מדע נגידים נשיאי העדה דק' דאברמיל ע"א

מכתבם הגיעני. והנה ראיתי צמכתם שאין לפי דעתכם חשש קטפרס צ"ש מ' סאה, וזה אינו כלל לדינא דקטפרס אפילו מ' סאה שהמה מחוברים על ידי קטפרס אין לטבול בהם, וכמבואר בתוספתא צהדיא (מקואות פ"ד ה"ו) מוצא בר"ש (משנה ד' ה') [משנה ו' פרק ה']° וצמטנה ד' פרק ד' דמקואות, יעוין שם. ורק אחד מירוח בתוספות גיטין [הנ"ל] יש מכשירין, וכן כתוב במרדכי (בשעו"ת, הל' מקואות סימן תשמו, צ"ש ראצ"ה) מציאו הט"ו בק"רה סימן ר"א [סק"ג], אבל לא קיימא לן כן.

ובאבות אין לטבול על המדרגות שבתורה, רק אם נוטה לתוך ויש מ' סאה בעיגול וזלת השיפוע, וכל זה רמזתי בתשובתי אליכם, כי יש מקום להתיר על ידי חירוך התוספות בגיטין וצמגיגה (הנ"ל), וגם על פי פשטות הש"ס (ע"ז עב:) גבי פסחה. אך כל זה לא להזיף לעו על עבר. אך ח"ו לטבול זולת אם יש מ' סאה מוך הקטפרס והשיפוע, ולטבול שלא במקום הקטפרס [רע"ה].

מקדשי השם ח"ב סימן י"ה שהביא תשובה מהגאון מאלטשטט הג"ר חיים יצחק ירוחם ז"ל שכתב שמפורסם שקשה להבין תשובה זו של רבינו, וכן שמע מחמיו הגאון ר' נתן גאלדבערג אב"ד לימאנוב ז"ל שהיה מתלמידי רבינו. וכן בשו"ת ערוגת הבושם יו"ד סימן קצ"א, ושו"ת דברי יואל ח"א סימן ע"ה אות א', ואגרות משה יו"ד ה"ג סימן ס"ה, ושו"ת חלקת יעקב יו"ד סימן קי"א, נתקשו כולם בדברי רבינו כאן שהמדרגות הוי קטפרס, שכל קטפרס היינו שהמים עצמם אינם עומדים במקום ישר אלא בשיפוע, אבל בנידון דידן שהמים שעל גבי השליכות נחים על גבי שטח שוה וישר ומחברים להמים שבמקוה מהיכי תיתי שנקרא קטפרס, ויעו"ש ברביהם בארוכה.

ועיין בספר אמרי שפר על התורה (דף לט-מ) שנדפס שם

רעה. ביאור ענין קטפרס ושיטות הראשונים בזה נתבאר היטב בדברי רבינו בהלכות מקואות אות נ"ז ובתשובות רבינו לפיל ח"א יו"ד סימן מ"ג וח"ב סימן פ"ה, יעו"ש בארוכה. רעו. עיין שם סימן פ"ה ד"ה ומה שהבאתי, ויעו"ש בהערה רט"ז שהכוונה להבית יוסף דף קי"א ע"ב סד"ה ומ"ש טבלו בו שנים שכתב בשם שו"ת הריב"ש סימן רצ"ב בטעמא דסיגוס מהני לכולי עלמא גם לרבנן דלית להו גוד אחית, יעו"ש. רעו. עיין בפתיחה להלכות מקואות סוף אות ב' ובהערה ט"ז שמובא כל השיטות בזה.

רעה. שיטת רבינו דהשליכות נקראים קטפרס היא מחודשת מאוד, והאחרונים האריכו הרבה בזה, ועיין בשו"ת השורת ש"י ח"א סימן מ"ז מה שכתב בזה. ועיין בשו"ת

הד"ן בבית
קיבוץ שונטסה
ע"י אדם שאינו
בו דעת

יומר. כל זה ראיתי להודיע לכם דעתי, ויומר אין עלי חובה, ועשו הטוב צעניכם, ונפשי הללתי. והי' שלום.

סימן צח

להרב החרף החסיד וכו' מו"ה יוסקא

אבר"ק קאנטישיגע יע"א

בנידון המקוה של מי גשמים שאתם רוצים לעשות ממני גשמים, ומשפחה לדיעות הממירין [רפב] פן צרוז הימים תרקצ העץ, ויהיה בית קיבול צהמרוז, והמים הנאים על ידו הוא שאוצים.

הגה לפענ"ד מלבד חשש זה, כיון דשכיח דנוטלים סאה ונותנין סאה להחס המקוה, אם כן לשיטת הרמז"ס (הל' מקואות פ"ד ה"ו) והראב"ד ז"ל (צנעלי הנפש שער המים סימן א הלכה ה) היא פסולה, הגם שלא קיימא לן כוותיהו [כמבואר בסימן ר"א סעיף כ"ד], אבל האיך נעשה לכחילה מקוה שפסולה לדעת ראשי פוסקים הללו הרמז"ס והראב"ד ז"ל [רפב].

מקוה של מי גשמים שחמים כא"ס אליה ע"י מרחב חסע, אם יש לחוש סמא ירקב העץ ויחיה בית קיבול במרחב, ויש לחוש גם לדעת הראב"ד בנשל טאה ונתן טאה דפסול ביותר מרוב

לכתחילה צ לעשות מ שתהיה כט ככל הדו

והגה לפי אומדנא אין צמיצה הקטנה מ' סאה זולת הקטפרס, ואך אפילו אם היה כעת מ' סאה, הלא דבר זה שכיח שיממעט ויש פסול דאורייתא. ואפילו אם חעשו נקב למעלה שיהיה חיבור גלא קטפרס, מכל מקום גוף השליצות הוא קטפרס ואינו חיבור זולת צמ' סאה צעיגול זולת הקטפרס השיפוע [רפב], וגם עוד מכשולות רבות שיוכל לצוא.

ולכן לא ידעתי [למה] כל זאת, הלא תוכלו להתחבל צתחבולה על פי אומנים צקיאם אשר כעת שיהיה המקוה שלימה מחוצרת להמעין [רפב] היטב, ולטובל על נסר רחב תוך המעין הנקרא שלמן, וזה יהיה מנוקב, או יהיה של אצן ומנוקב, ושיהיה יומר ממ' סאה זולת השיפוע, וכאשר בכל קהילות ישראל יתקנו צאופן לחמם המים, ולא יתצבו ההוצאות כל כך, ותוכלו לעשות המקוה שיהיה כשר גלא שום פקפוק ושאלה כלל, כי כן ראוי ונכון לקהילה ועדה חשונה כ"צ [רפב] לעשות על ד' היומר טוב, וכמו שכתב הריצ"ס (סימן ע) [רפב], שהרי צעניני משא ומתן אדם צומר דרך הצטות צומר מכל סכן צעסק המנות, נהי ששכר ראוי לעשות על ד' הצטות

אופן עשיית המקוה בהכשר

תשובה מהג"ר שמואל פרענקעל אבר"ק דאראג ז"ל שערך לרבינו בחורף שנת תרל"ו להעיר על דברי רבינו, וכתב שם המויל שרבינו מחמת חלישות כותו לא השיב על אתר, ואמר למשמשי שישתדל אחרי הפסת להשיב לו תשובה, אבל נטרפה השעה ורבינו נתעלה אז למרומים, יע"ש.

והנה עיקר תשובת האמרי שפר הולך וסובב על נקודה אחת דקטפרס הכוונה שזוחל בפועל, אבל אם אין כאן זוחלין בפועל לא נקרא קטפרס. וכבר כתב על זה בספר מקוה מים (להג"ד יוסף משה מייזליש אב"ד אויוואר) סימן רכ"ה דרבינו לשיטתו בשו"ת דברי חיים ח"ב יו"ד סימן פ"ח דקטפרס נקרא גם אם המים עומדים בפועל אם צורת עמידתן היא שלא באשבורן וכמו שכתב שם בארוכה, ועיין שם בספר מקוה מים ובשו"ת מספר הסופר ח"א סימן ל"ט, מה שכתבו להעיר על כל דבריו. (ויש לציין עוד הערה אחת שכתב שם באמרי שפר להקשות מהדין המבואר שמחט הנתונה על גבי מעלות המערה כיון שעבר עליה הגל טהורה, והלא זה נחשב לכאורה כשליכה, ועיין בשו"ת מספר הסופר הנ"ל סימן ל"ט אות ב' ד"ה ולכאורה ואות ד' ד"ה ונהנה בתשובת דברי חיים מה שכתב ליישב. ולפי מה שכתב האדמו"ר מסטראפקוב ז"ל לקמן בהערה הבאה שמדרגה אחת אינו נקרא קטפרס ג"כ מיושב).

ולמעשה יעוין בספר מקוה ישראל (להג"ר אשר שטיינמעץ אב"ד בערגסאז) אות י"ט שהגה"ק מהרי"ד מבעלזא דצוק"ל החמיר כרעת רבינו וצוה לעשות מדריגה רחבה ששיעור המדריגה שהנשים טובלות עליה יהיה כשלעצמה שיעור מ' סאה, וכן כתב בשו"ת דברי יציב יו"ד סימן קי"ז אות ג' משמו של המהרי"ד מבעלזא יע"ש, וכן הביא שם בספר מקוה ישראל שהגה"ק מנאסויד צוה לעשות את המדריגות מנוקבות שיהיו מחוברים בחיבור שפופרת הנוד להמים שלמטה, יע"ש. ובשו"ת מקדשי השם ח"ב סימן י"ח בהגהות דבר צבי הביא בשם כמה גדולים שהחמירו כדברי רבינו, ובשו"ת מספר הסופר הנ"ל סימן ל"ט כתב שבמדינתו נתפשט המנהג לעשות המקואות עפ"י דעת

רבינו, וכן כתב בספר מקוה מים חיים (להרב חיים קלמן גוטמן, ברוקלין תשנ"ח) סעיף י"א שהגה"ק מסאטמאר החמיר לעשות השליכה רחבה, יע"ש.

רעט. בהגהות האדמו"ר מסטראפקוב ז"ל על שו"ת דברי חיים העיר על דברי רבינו כאן וז"ל: צריך לי עיין מיו"ד סימן קצ"ח סעיף ל"א "וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים" וכו' ע"ש. ולפי דברי הרב רבי חיים כאן למה לא תחשב המדריגה קטפרס ואסור לטבול שם. ויש לתרץ דשם בשר"ע לא מיירי מדין כמות שיעור המים, ובאמת צריכים שתהיה המדריגה רחבה כל כך שיהיו על המדריגה לחוד מ' סאה.

ועוד יש לתרץ לפי מה שכתבתי לעיל בתשובה דאעפ"י דכל מקום מדרון הוא קטפרס כמו שהוכיח מרן אאזמו"ר זצ"ל"ה כאן לעיל סימן פ"ח, מ"מ מותר לעשות קרקעית המקוה קצת כשיפוע כדי שירדו כל המים למקום העמוק ויהיה נקל לשאוב המים, והוכחתי זאת מכמה מקומות ע"ש. וא"כ יש לומר דכמו דשיפוע קצת לא מיחשב קטפרס, כן גם מדרגה אחת לא מקרי קטפרס. והשם יתברך יאיר עיני במאור תורתו הקדושה אמן.

וכן יש להוכיח מדברי מרן אאזמו"ר זצ"ל"ה דברי חיים שו"ת סימן ק"א בח"ב ד"יש שיפוע מאמצעית השוליים למטה מסכיב לצד דרפנוחיה" וכו', ועל זה השיב שם בתשובה דעיקר הפסול הוא משום דיש בו בית קיבול מים, ולא הזכיר כלל גם פסול המדרון שיחשב קטפרס, אלא על-כרחי כנ"ל. דבמדרון קצת לא שייך קטפרס.

רפ. ר"ת "כמותה ירכו בישראל" או "כיוצא בכס". רפא. הם דברי הר"ן בתשובה להריב"ש שם (ונדפס בשו"ת הר"ן סימן ע"ט).

רפב. הגהות מרדכי קידושין סימן תק"ס, הביאו בבית יוסף דף ק"ו ע"א ד"ה כחוב בהגהת מרדכי. ועיין בתשובת רבינו לעיל ח"ב יו"ד סימן פ"ט.

רפג. וכן כתב רבינו בתלכות מקאנות סוף אות כ', ושיני עב בהערה קע"ב.

וקטפרס גם כן חיבור, כמבואר כל זה בר"ש ז"ל צמסכת מקוואות [פ"י משנה ח'].

והגדה לטבול בתוך הכלי לכלי עלמא אסור מן המורה כמבואר בתוספות [פסקים י"ו ע"ב ד"ה אלף

וב"ב דף ס"ו ע"ב) ד"ה מכללן ובראשונים ז"ל (צ"ח).

ולכשייר כלי לטבול בתוכה, מרמז"ס ז"ל (ה"ל מקוואות פ"ו ה"ד) נראה דלר"ך שיעשה נקב המטהרו וגם שיקצענה

בארץ, והוא על פי פירושו צמסנה (חוספתא מקוואות פ"ד ה"ד) גפסית וסיד יעוין שם, וגם קולא ילא מפירושו

שגם שנסתם הנקב כיון שהוא דרך צנין לא ממש צמימה (צ"ח). והר"ש (בפירושו המשניות פ"ד מ"ה וצ"ח)

מקוואות סימן ח) והרשב"א (בתורת הציה שער המים סוף שער ה) והר"ש ז"ל (מקוואות פ"ד מ"ה) מפרשים באופן אחר,

ולדידהו מותר לטבול בכלי כשעשה נקב כמולא רימון חליצא דכלי עלמא, ולא ר"ך שיוקצע צנין בקרקע, אך

כשנסתם הנקב שוב תורת כלי עליו ואסור לטבול בתוכה. ודברי השלחן ערוך יש כמעט סמירה צדבריו (מסעיף ו'

לסעיף מ'), והאריכו האחרונים כל אחד לפרש לפי דרכו (צ"ח), אך לדינא מחמירים וזריזים לעשות נקב

כמולא רימון כאשר החמיר בספר שלחן ערוך להחניא (סוף הלכות ג"ה דייני תקוני המקוה ועשייתה), ובספר שו"מ

(מאורי) [אמרין] אש (יר"ד סימן עט) החזיק צדבריו לעשות הנקב כטפת (צ"ח) וגם לקצוץ התיצה צנין קצת דרך צנין

להקרקע דאז כשר לכלי עלמא.

אך כל זה באם אין סותמין הנקב. אך באם סותמין הנקב ולא יפתח זולת צענת הטבילה, מחמיר

הגודע ביהודה [מהדורא חנינא (חלק י"ד) ר"ש סימן קמ"ב] לומר דכהאי גוונא לא נחבטל מתורת כלי (צ"ח).

צו. עיין בפתיחה להלכות מקוואות אות ג'.

צו. עיין בפתיחה להלכות מקוואות אות ב' ובהערה ט"ז שמואב כל השיטות בזה.

צח. נראה דצ"ל: בברייתא. יעוין בתוספתא הג"ל.

צט. וכן כתב בשו"ת נודע ביהודה מהדורא חנינא יר"ד סימן קמ"ב ד"ה והנה בתוספתא וד"ה אך בסוף הספר תהא"א,

דלהרמב"ם אינו מועיל שום סתימה לאשוויי כלי (חוץ מסתימת זפת לכלי חרס) יעו"ש. אמנם בשו"ת בית שלמה יר"ד ח"ב סוף

סימן ס"ח חולק עליו וכתב שאין הכרע בדברי הרמב"ם, וכן כתב בשו"ת כתב סופר יר"ד סימן צ"ח שיתכן דלהרמב"ם סיד

וגפסית יחד נקרא סתימה, וכן כתב בחזון איש מקוואות חנינא סימן ד' אות ד' יעו"ש.

ק. וכן האריך בזה רבינו בהלכות מקוואות אות נ"ו יעו"ש.

קא. וזה לשון הבעל התניא שם בשלחן ערוך הרב יר"ד דיני תקוני המקוה ועשייתה: "זיהיה הנקב טפח על טפח מרובע

שהוא יותר מעט ממוציא רימון לפי שאין אנו בקיאים בשיעור מוציא רימון".

קב. ועיין בדברי רבינו בהלכות מקוואות אות ל"ה (ולקמן בתשובות ח"ב יר"ד סימן פ"ד) — שהעיקר הוא — כדעת החולקים על הגודע ביהודה, דגם מן הנכון להתמנה כהדבריו וכמו שהחמירו בזה הכית אפרים והחתם סופר, יעו"ש.

בקרקע (צ"ח), ולכן צודאי פסולה אותה המקוה כי נעשה על ידי אדם כנ"ל. וצודאי אשה אינה משגחת על זה ועוצלת באיזה ציח שמתמלא, ולכן ודאי אסורה לטבול בשום אחד מהמקוואות גם מטעם זה דלרוב הפוסקים כולו שאוב צלח המשכה מן המורה פסולה (צ"ח).

גם הגידו לי שם, וגם הרב מ' נחום דיין משם אמר לי, שיש תיקף בהחלת מולא המים אמצטי כלי ממש,

ומשם נחלק נצמי המקוואות על ידי נגורות, ואם כן היא צודאי פסולה. פ"ק מרחץ אויבין.

סימן מו

נשאֵלתי מכבוד תפארתם על ג' מיני מקוואות שנקלהתכם. והנה לא אוכל להבינם ציור

עשייתם על הנייר, רק צקיֵור אודיע שרשי הדינים המונחכים וממילא מדעו מה לעשות.

א' זוחלין פסולין לטבול בהם, זולת מעיין המושך או מעיין עומד צמקום זחילתו (צ"ח), והוא משנה

צמקוואות (פ"ה מ"ג).

ב' אין טובלין צאייר כמו צכיפי הגל (מקוואות פ"ה מ"ו, ויר"ד סימן רה ס"ה).

ג' מים שאובים פסולים, ומחלוקת בזה אם כולו שאוב הוא מן המורה פסול או רק מדרבנן (צ"ח).

ד' להכשיר מקוה פסול ממקוה כשר ר"ך שיהא כשופרת הנוד, וגם שלא יהא קטפרס ולא גוד

אחית, אך אם הפסול רק מדרבנן כמו מקצת שאובה דלכלי עלמא הוא מדרבנן סגי בהשקה כל שהוא,

סימן ט' בשם שו"ת גנת ורדים (חלק יר"ד כלל ד' סימן ד'), וחזון איש מקוואות חנינא סימן ג' אות י"ז, וכן דייק בתשובת רעק"א שבסוף ספרו דרוש וחיודש מדברי הט"ז (סוף ח"א

במכתבים בתשובה ג' לק"ק בויצען דף פ"ה ע"ב ד"ה הג' הט"ז) יעו"ש. וזה דלא כדברי שו"ת חתם סופר יר"ד סימן ר' ושו"ת מהר"ם שיק יר"ד סימן קצ"ו שכתבו דסגי בהמשכה כל דהו.

צג. עיין בהלכות מקוואות בפנים באות נ"א ובהערה חס"ט. ובספר מקוה מים הג"ל סימן קפ"ו אות ד' הקשה על

דברי רבינו שמצריך המשכה בקרקע אפילו בדיעבד, דהלא דעת המחבר דסגי בהמשכה בסילון, והרמ"א שמחמיר צצריך קרקע

הראוי לבלוע הוא רק לכתחלה וכדמבואר שם, יעו"ש. ונראה פשוט שדעת רבינו הוא כמו שכתב גם בחזון איש מקוואות

בליקוטים להלכות מקוואות סימן ד' אות י' בסופו דכוונת המחבר שמכשיר בסילון הוא רק בסילון המחובר בקרקע, יעו"ש.

צד. עיין בפתיחה להלכות מקוואות אות ג' שכתב רבינו דלרוב הפוסקים שאובה כולה כשירה מן התורה, ואילו כאן כתב

דלרוב הפוסקים פסולה מן התורה, ועי"ש בהערה כ"ו מהגהות דברי חנה מה שכתב ליישב דברי רבינו.

צה. עיין לקמן בתשובות ח"ב יר"ד סימן צ' וסימן צ"ג שרבינו החמיר במעיין העומד שאינו מטהר בזוחלין, יעו"ש בארוכה. ועיין בהלכות מקוואות אות ח' הערה ל"א.

בדברי הפוסקים בסבילה בתוך כלי מוקב. מה שיעור הנקב, ואם טובלים בכלי זה כטוסתם אתיך הנקב, חשיך לעשות הנקב כשפת וגם לקבוע הכלי בבין קצת קרקע

וגם לפלא א"ר טובלים במקוה זו שטומדת בתוך מרחץ של גוים ואין חשיגח עליה

שו"ת במקוה שחמים באים אליה ע"י משאבה (פ"לומפ), אם נחשב כלי, ואם נחשב כהוייתה ע"י אדם, וצריך עכ"פ המשכה ג' פסחים

7 ←

והחמירו לעשות בכלי שני נקבים. אחד סתום תמיד באבן, ואחד סתום ע"י פקק, ויפתחוהו בשעת הסבילה

ולכן החמירו גדולי האחרונים לעשות שתי נקבים בטפת, ואחד יסחמנו בצנן... ויהא סתום תמיד, ואחד יהא עומד לפתוח ולסתום, ובעת הטבילה יפתחוהו, ואלו כשר לכולי עלמא, דלדברי הרמב"ם כשר צנן הרפואין ונתבטל הכלי מתורת כלי, והחמירו למקוה הוא על ידי נקב השני, וגם לשיטת הר"ש ז"ל הוא כשר דבאמת כבר נתבטל מתורת כלי, ורק הנודע ביהודה הוא שמחמיר, ודי בזה נקב השני הנסתם, וצפרט שיש לומר דאין לחוד לא הוי סתימה גם לר"ש ז"ל... ולכן צהאי גוונא כשר לכולי עלמא.

אם יש לחוש לפסול דחילה כשפותחין את הפקק, וכיצד לתקן חשש זה

אך עדיין יש חשש בשעה שפותחין הסתימה יוצאין המים לתוך זוחלין, והמה אינם מטהרין בזחילה שאינם מי מעיין, והרבה חשש בזה בנודע ביהודה מהדורא תנינא (הג"ל), וגם בספר שו"ת (מאורי) [אמרי] אש (יו"ד סימן פז) מסתפק צענין זחילה זו, דזחילה דאורייתא לכולי עלמא, ועיין בבית יוסף (זו: ד"ה וכחז מהרי"ק) ודרכי משה (אור ז), ולא כהסתם קופר (חלק יו"ד סימן רנ) וק"ל. ולכן צריך לראות שלא יהא זוחלין, והיינו שהחיצה תהא משוקעת צמים, ומראה האשה הטובלת שלא מטבול תיכף בעת פתיחת הפקק, ורק שתנוח מעט (להניח) כדי שיעיף המים ולא יזחול, כי כן דרך חיצות מלאות מים מנוקבות והושמה לתוך צור מים, שמתחלה

נראה זחילת מים (להחציות) [מהחציות] ולצפוף שוקט וגם ואינו זוחל, וכן כתב בספר (מ"א) [שו"ת אמרי אש (חלק יו"ד) סימן פ"ב].

אך כל זה אם החיצה משוקעת צמים, אך אם החיצה עומדת על הנקרים המכסים פני מים התחתונים או יש מקום פנוי לחול, צהאי גוונא בדאי זוחלים מים מהחיצה על הנקרים, ואז פסול לטבול בתוך החיצה משום זוחלין. אך אם היא משוקעת צמים אין זוחלין כו"ל.

ובי"ש טבילה צאזיר נמי ליכא, דכיון דהוא בקרקע וטבל מתורת כלי אם כן הנחתו בתוך הכלי הוי כמונח צארעא ואינו טבול כלל צאזיר, והר"ה מהמקוה שהיה על עליית קה"ק (יומא ל. לא.) שהיה צאזיר רק שהיה מונח על גבי העלויות המחוברות לקרקע [ח"א], כן נמי אם ינוח המים בהכלי הנקובה המחוברת לקרקע צננין, שהוי נח ממש ולא צאזיר, ודלא כשו"ת (מ"א) [אמרי אש] (יו"ד סימן פא-פג, יע"ש) שהאריך בזה.

אך עם כל זה עדיין לא ילאנו ידי כל הדיעות בהכשר מקוה כזו, דהנה נהי דהכלי בטלה מתורת כלי והוי כמונח לקרקע, מכל מקום לפי המנהג שנומנים מים חמים שאזבים ממש להחיצה, האין יוכל להכשירה, הלא גם אם נימא דהחיצה הוא צאר או צור צמונח אם יש צה מים שאזבים פסולה. ועל כרחק צריך אני לומר

הטעם שטבילה בכלי זה אינה נחשבת כטבילה באויר

ואם המים שכלי הם שאובין יש להחמיר שיהיו בכלי רוב מים כשורים. וצדוטבורים דכולו שאוב פסול מהית לא מהני השקה בקספרט

אות א' שגם לפי מה שכתב רבינו שזחילה ממקוה למקוה לא נקרא זחילה, אבל מקודם צריך לדקדק שהמים ינוחו מזחילתן לרגע, ואז כשהמים שקטים נעשה ההשקה ורינה כמקוה אחת, ושוב אינו מוזיק מה שהמים זוחלין מזו לזו דהוי כזוחלין בתוך מקוה אחת ממקום למקום יע"ש. ולפי"ז אפשר לפרש שזהו ג"כ כוונת רבינו שצריך מקודם להשיגית שלא יהיה זוחל כדי שיוכלו להחשב כמקוה אחת.

(ויתכן ד"ל דמה שסובר רבינו בשו"ת דברי חיים ח"ב יו"ד סימן צ"ג שאין זה נחשב לזוחלין הוא משום דיש להחשיב השתי מקוואות כמקוה אחת, והמחיצות החיצוניות נחשבים כמחיצת המקוה, ומה שזוחל הוי כמו שזוחל בתוך המקוה, וא"כ י"ל שזהו דוקא בשתי מקוואות הקבועות, אבל באופן שהחיצה משוקעת בתוך המים היא נחשבת לכלי בעצמה ואין יכולים להחשיבה כחלק מכללות הבנין, ומשום הכי נחשב כאן לזוחלין מהחיצה להמקוה. וכע"ז כתב הגאון מהר"ש קלוגר בשו"ת שירי טהרה להלכות מקוואות סימן י"ז ד"ה ומ"ש בנדרן, והוה לשוננו: "ונהי דכתבתי דבעירוב מקוואות לא שייך זוחלין... היינו בב' מקוואות שוין דזה הוי רק כמקוה אחת שחלקוהו באמצע בדופן, והוי הדופן כמאן דליחא והוי כמקוה אחת-אבל-באם-עושה-כלי-למעלה-דזהוי כלי ולא מקוה, ולא שייך בזה לומר דהוי כמקוה אחת, ודאי פוסל משום זוחלין... א"כ בניגית שלמעלה על המים דהוי הנקב גדול כשפופרת הנוד זוחל הרבה וניכר זחילתן, ודאי פוסל. והכלל כל מה דהוי מלמעלה למטה נקרא זחילה ופוסל בכל ענין, ורק מה דנמשך מצד זה לצד זה, זה לא נקרא זחילה, רק ביוצא לחוץ לא למקוה אחרת, דאז נדון כחז מקוה ודל הכותל שבניהם", עכ"ל.)

ק"ל אולי צ"ל: בתמ"ק ד"ת בית המקדש. ק"ל. ועיין בדברי רבינו בהלכות מקוואות אה"ל ד"ה אך יש לומר (והלאה), מה שדן בראיה זו וכתב דאפשר לדחותה, יע"ש.

ק"ל. בתשובה זו הזכיר רבינו כמה פעמים שיסתום את הנקב באבן, משום דסבירא ליה שבכהאי גוונא לא נחשב סתימה. אמנם בתשובה לקמן ח"ב יו"ד סוף סימן פ"ד כתב רבינו שאף שכן דעתו, מ"מ כיון שהבית אפרים לא ניהא ליה בסתימה באבן, מבטל דעתו מפני הארי החי הגאון הבית אפרים, יע"ש. ק"ל. וזה לשון רבינו לקמן בתשובה הג"ל ח"ב יו"ד סוף סימן פ"ד: "נראה דאבן אינו סתימה יותר מצרורות וסיד".

ק"ל. רבינו האריך בזה בהלכות מקוואות אות י"ח. ועיין עוד בהלכות מקוואות אות ג' ובהפ"ה י"ג.

ק"ל. עיין בשו"ת מהרש"ם ח"ב סימן נ"ט ד"ה והנה עוד הביא ובהגהות האדמו"ר מסטראפקוב לשו"ת דברי חיים ח"ב סימן צ"ג שהעירו מדברי רבינו בתשובה הג"ל שכתב שזחילה ממקוה למקוה לא נקרא זחילה, וא"כ למה צריך לדקדק שלא יזחול מתוך החיצה להמים שמחוצה לה. ובשו"ת מהרש"ם תירץ לפי מה שכתב רבינו בתשובה שם דהא דזחילה ממקוה למקוה לא הוי זוחלין הוא רק אם החיבור הוא בשטח שנה ולא ע"י קטפרס, אבל באופן של קטפרס שלא נקרא חיבור אסור שיזחול, והיינו דאז פסול גם משום שנקרא זוחלין, דרק במקום שיש להחשיב כל המים מחוברים במקום אחד יש להחשיבו כמו זוחלין בתוך מקוה אחת ממקום למקום, ולפי"ז לפי מה שכתב רבינו כאן לקמן בד"ה אך עם כל זה, דכאן נחשב לחיבור של קטפרס, א"כ יש כבר את הפסול של זוחלין גם כן. ובשו"ת דברי יציב יו"ד סימן קי"ד אות ז' כתב ליישב דמה שכתב שם רבינו שזחילה ממקוה למקוה לא נקרא זוחלין, הוא רק לסניף לשאר ההיתרים שכתב שם בתשובה הג"ל, אבל לא סמך רבינו על היתר זה לחוד, ומשום הכי חשש רבינו כאן לפסול זוחלין ג"כ יע"ש.

ועוד י"ל לפי מה שכתב בשו"ת דברי יואל ח"א סימן ע"ה

מסקנת ה' כיצד 7 1 7

בתוך המים ממש המיכה צלופן שלא מהיה זוחלויקין,
 וגם טוונדיין לראות שלא יהא רוב שאוצים. וכאשר יהיה
 צדק זה לא איכפת לן צניזוזה המיכה בעת רציית המים,
 ובאופן זה כשירה צודאי. וטוונדיין שלא לטבול טיכף
 בעת פמיחת הפקק משום זחילה כנ"ל, רק פנוח מעט
 וישקטו המים מוזחילתן.

סימן מז

שלום וישע רב לכבוד ידידי הרב המאור הגדול
 החסיד המפורסם כבוד קדושת שם תפארתו
 מו"ה יעקב נ"י ראב"ד בק' אושפיצין

מכתבו הגיעני. ומחמת גודל טרדתי לא אשיב רק
 בקצרה מה שנוגע לדינא.
 מענין אשר נשאלתי במקום שנתנו לתוך המקוה מיכה
 מנוקבת כדין, והמיכה היא צלמנע המקוה,
 ומלד אחד רחוקה היא מכותל בנין המקוה, ונחמו פלומפ

השקה להמקוה הכשירה מכשירה, דכן מנינן (מקואות
 פ"ו מ"ח) משיקין הכשירה להפסולה. אך כל זה למאן
 דסנירא ליה כולה שאוצה מדרבנן, אך לדין דמחמרי
 כהתוספות והר"ש ז"ל ורוב הפוסקים דסנירא להו
 כולה שאוצה דאורייתא^א, אם כן לא מהני השקה זו,
 דהנה קיימא לן קטפרס וגוד אחית אינו חיבור, ורק
 לענין שאוצה דרבנן מקילין^א כמבואר בר"ש ז"ל
 [הנ"ל] ובש"ך יורה דעה סימן ר"א [ס"ק קי"ז], ואם
 כן צרוב שאוצה ודאי לא מהני חיבור כזה דהרי גוד
 אחית אינו חיבור מן התורה^א. ולכן נראה לענ"ד
 להחמיר לראות בכל פעם שלא יהיה רוב שאוצין, ואז לא
 היו רק דרבנן ונטהר על ידי השקה.

ב"ה הדבר, הצא לעשות מיכה לטבול צמחה צריך
 לעשות זה נקב אחד גדול כטפח ויסתמנה בצדן,
 ועוד יעשה נקב שני ויעשה פקק של עץ לפתוח בשעת
 טבילה, וצריך לחצר המיכה בקצת צנין עץ להצור של
 המקוה שיהיה קצוב דרך צנין וכנ"ל, וצריך שתשקע

←
 ←

מסקנת הדברים
 כיצד לעשות
 המקוה
 לכחתיכה

תיבה מנוקבת
 כדין שנתנה
 בתוך המקוה
 לטבול בתוכה.
 אם אפשר
 לטבול אח"כ
 את הנקב

ענין שטבילה
 כלי זה אינו
 ושבט כטבילה
 א"ר

זם המים
 בכלי הם
 אובין, יש
 החמיר שיהיו
 כלי רוב מים
 שרים.
 להחמיר
 כולו שאוב
 טול מר"ת לא
 הני השקה
 קטפרס

אבל בספרו קנאת סופרים בהשמטות לשירי טהרה סימן ע"ט
 הקיל המהרש"ק בזה וכתב שאם הנקב פתוח בשעת טבילה לא
 בעינן חיבור לקרקע, יעו"ש.

ולכאורה נראה שזה תלוי בטעם הדבר שצריך קביעות
 בקרקע, דלפי מה שכתב רבינו בתשובה לקמן ח"ב יו"ד סימן
 פ"ד בשם הבית יוסף שהטעם הוא משום שלא יהיה נראה
 כשיורי כלי, אם כן גם במשוקע במים צריך קביעות בקרקע, וכן
 כתב סברא זו הגאון מהר"ש קלוגר שם בשו"ת שירי טהרה הנ"ל
 סימן י"ז, אבל אם נאמר כמו שכתב בשו"ת אמרי אש הנ"ל יו"ד
 סימן פ"ב שטעם הרמב"ם הוא משום שצריך להיות דומיא
 דמעין שעיקרו בקרקע, ומשום הכי צריך קביעות בקרקע, אבל
 משום שם כלי סגי בנקב לבטל ממנו שם כלי (וכן כתב רבינו
 בהלכות מקואות אות ל"ו ד"ה אך דיש לומר, יעו"ש ובהערה
 שיי"ג), א"כ פשוט דכאן שהיא משוקעת ומחובר למים שבמקוה
 שהם מחוברים לקרקע גם הוא נקרא מחובר לקרקע, וכן מפורש
 שם בשו"ת אמרי אש הנ"ל יעו"ש.

ק"ג, מה שכתב רבינו רק ש"טוב לראות שלא יהיו רוב שאובין,
 ומשמע דמעיקר הדין אפשר להקל, עיין לעיל סוף הערה
 קי"א מה שהבאנו בשם שו"ת בצל החכמה ח"ג סימן נ"ז וספר
 מקוה מים הנ"ל סימן רכ"ד שכתבו הטעם שרבינו סובר שמעיקר
 הדין אינו נחשב לקטפרס ורק לכתחלה החמיר בזה, יעו"ש.

קיד, מה שכתב רבינו רק "שטוב" לראות שלא יהיו זוחלין, ולא
 כתב שצריך להחמיר מעיקר הדין משום פסול זוחלין, ו"ל
 לפי מה שהבאנו לעיל בהערה ק"ו משו"ת מהרש"ם ח"ב סימן
 נ"ט דמה שיש כאן פסול זוחלין הוא רק משום שהחיבור בין
 שתי המקואות נקרא קטפרס אבל בלי שזה נחשב לקטפרס אין
 כאן פסול זוחלין ג"כ יעו"ש, ולפי"ז לפי מה שכתבנו לעיל בסוף
 הערה קי"א שכאן אינו קטפרס מעיקר הדין ורק שיש להחמיר
 להחשיבו לקטפרס, א"כ גם כלפי פסול זוחלין הוי רק חומרא
 בעלמא. ועוד י"ל לפי מה שהבאנו לעיל בהערה ק"ו משו"ת
 דברי יציב יו"ד סימן קי"ד אות ז' שכאן הוא נחשב לזחילה
 ממקוה למקוה ורק שרבינו לא סמך על היתר זה לחתור א"כ
 אולי י"ל דמשום הכי כתב רבינו רק שצריך להחמיר אבל לא
 פסלו מעיקר הדין, וצ"ע.

קט. עיין לעיל בתשובה הקודמת ח"א יו"ד סוף סימן מ"ה
 ובהערה צ"ד. ובמקורות השיטות בזה ראה בפתיחה
 להלכות מקואות אות ג' ובהערות שם.

ק"י. כדברי רבינו דבפסול דרבנן אמרינן דקטפרס חיבור, כן כתבו
 בשו"ת מהר"ם שיק יו"ד סימן ק"צ, ובשו"ת כתב סופר יו"ד
 סימן צ"ו, ובשו"ת בית שלמה יו"ד ח"ב סוף סימן פ"ה, יעו"ש.
 קיא. כדברי רבינו כאן מבואר שגם בצירוף ההחיבה משוקעת
 בתוך המים ורק רצפת החיבה מפסקת ביניהם נקרא
 קטפרס. ועיין בשו"ת חסד יהושע ח"ג סימן נ"ז שהוכיח מזה
 דמה שכתב רבינו בתשובה לקמן ח"ב יו"ד סימן פ"ה דמקוה על
 גבי מקוה נקרא קטפרס, אין זה רק במקום שיש סילון המחבר
 את שתי המקואות, אלא גם בצירוף שרק רצפה מפסקת בין שתי
 המקואות נקרא קטפרס (והסכים עמו המהר"ש ענגיל), ודלא כמו
 שכתב בשו"ת אמרי יושר ח"ב סימן ע"ג שכתב שרבינו החמיר
 רק במקום שיש סילון ארוך העומד. באיור המחבר את שתי
 המקואות. אמנם יעוין בלקוטי תשובות מנחת יצחק סימן פ"ט
 ובשו"ת בצל החכמה ח"ג סימן נ"ז ובספר מקוה מים (להג"ר
 יוסף משה מיזליש אב"ד אויוואר) סימן רכ"ד שהעירו כולם
 מדברי רבינו בעצמו שם בתשובה הנ"ל ח"ב יו"ד סימן פ"ח ד"ה
 גם מה שכתב, שאם רק מפסיקים איזה נסרים הרי הם ממש אחד
 ולא נקרא קטפרס יעו"ש. ועיין שם בשו"ת בצל החכמה ובמקוה
 מים שכתבו לבאר דברי רבינו שמעיקר הדין החמיר רבינו רק
 בסילון המחברם, וכאן החמיר רק לכתחלה להחשיבו כמו
 קטפרס, ומשום הכי כתב בסוף התשובה רק שטוב לראות שלא
 יהיה רוב שאובים, ומשמע שאין צריך להחמיר מעיקר הדין
 יעו"ש. (ועיין עוד בשו"ת בצל החכמה שם שהאריך בעוד
 אופנים לחלק בין הצירוף כאן לדברי רבינו בתשובה הנ"ל ח"ב
 יו"ד סימן פ"ח).

ק"ב. בספר מקוה מים הנ"ל סימן צ"ד כתב שמבואר כאן מדברי
 רבינו דאף שהמקוה היא משוקעת בתוך המים אעפ"כ צריך
 קביעות בקרקע, והעיר משו"ת אמרי אש יו"ד סימן פ"ב שכתב
 שבאופן כזה גם להרמב"ם אין צריך קביעות בנין יעו"ש, ועוד
 הביא משו"ת שירי טהרה על הלכות מקואות להגאון מהר"ש
 קלוגר סימן י"ז שמבואר ג"כ כדברי רבינו שצריך קביעות בנין,

15

מספק משום דאית לי חזקה טהרה שיהי לנו דמיון על הכלוב והכלוב לית לה חזקה טהרה ודוק ואע"פ כן טהרה' שמשפ על גביו שפיר טהור' דטהרה' אית לה חזקה טהרה' כאשר הבאת לעיל דאף דהספק אינו על טהרה' רק מלד הבגד מ"מ מעמידין טהרה' על החזקה לשיטת רש"י גבי חינוק שנגע בעיסה כ"ל מכל מקום עדיין קשה אמאי גוף הבגד טהור וגוף הבגד אין לו חזקה טהרה' דאנו ממלאין אותו משום הכלוב שבסופו שעדיין טמאם היא ובמטעם מבוחר שאפילו גוף הבגד טהור דאית' שם טהרה' טהרה' וא"כ לטבול היינו גוף הבגד ג"כ אינו דריך להטביל וינחא מה דר' יוחנן מקש' לריש לקיש ממשי' דתמן טהרותיו טהרות וא"ל להטביל היינו גוף הבגד ולא הקשה מטהרותיו טהרות למוד ודוק :

ע"י הדחק כדברי המוסרי' ואם כן טוב קש' אמאי נחלה לקולא דלבע הי' ולא חיישינן שמא דם הוא דאם הי' דם עמא אפילו לר' יוחנן דאמר דטומא' שא"י ללאה רק ע"י הדחק טהור :

ולפי כנ"ל ינחא דלר' יוחנן דאמר דטומא' בלוג שא"י ללאה רק ע"י הדחק טהור ואין כאן חשש טומאה משום הכלוב והכלוב אינה מטמא עמה אף דהספק הוא על הבגד שמא הבגד נטמ' מעיקר' ועדיין אינו טהור שפיר מעמידין הבגד על החזק' מספק טומאה הלנו כיוון דהטבילו ושאר הטומאות נסתלקו בזירוד אבל לריש לקיש דטובר דטומא' בלוג' שא"י ללאה רק ע"י הדחק טמא וגוף הכלוב מטמא שפיר קשה למה תלין לקולא דלבע הוא שמא דם הוא ולא נוכל לומר דלא מטמאין הבגד

אמר המחבר

יען כי ערבים עלי הדברים אשר פלפלתי עם הרבנים המופלגים ויראי ה' המרדים על דברו . המה שלומי אמוני ישראל בני בית המדרש החדש פה קאליש . אשר בעת לא עונה הוא אשר קרן הטורה צמוד ועדיה הורד וידל ישראל מאוד . אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו להתחזק במעוז הטורה והיראה ולכל דבר שנקדושה . המה אכן הראשה לדור גדר ולעמוד בפנין . לא יעבור עליהם כליון וחרץ . ולי מה יקרו הדברים של חיבה שהיה בינינו בענין מקוואות . והנני להשיב להם שם וזכרון בתוך חיבורי הזאת . והיה אם יחננו ה' לשום לי שארית בחרץ . וחיבורי זאת אשר חבנתי בעיני יהי' לי לזכר עולם . גם להם יהי' שם וזכרון ולפני שמש ימון שמש . כי המה היו בעוזרי לכל דבר של מלוא וקדושה . כן ה' יהי בעוזרם ויהי נועמו עליהם . והבית הזה יהיה עלין . וכל העובר בה יתנשא ויתרומם . ובני בית המדרש הזה יהיו שחולים בבית ה' עד עולם . ובתלמותיו יפריחו ועוד בשיבט ינובון . עד ופדויי ה' לליון ישובון :

ואלה הדברים אשר דברתי לכבוד הרבנים המופלגים . שנינים וחרפים . יראי ה' וחושבי שמו בני בית המדרש החדש . פה ק"ק קאליש יע"א .

על דבר השמועה אשר שמעתם כי ברלוני לכוון מקוה פה לעבול צמים שאובין למעלה שיהיו מחוברים עם מי מקוה כשפופרת הנאד . ואספק לכס גוף הדין . אם אין בזה חשש ע"פ דין . וגם אין דעת כבוד חורחכס מסכמת לזה לעשות חדשות . הנני להעתיק לכס חוכן העניינים אשר בדעתי לעשות בדבר המקוה הזאת ללאה ידי כל הדיעות ולחוש לכל השיטות והחומרות . וכונתי ראו' בזה להשיב רבים מעון . וע"פ דין אין בזה שום חשש . ומי יתן והי' כל פועל ידינו ומעשיתו בעהרה כטהרת המקוה הזאת . בכל זאת לאשר אין כ"ת מסכמת לזה תליה לי לעבור על דעת חכמי יראי ה' וחושבי שמו חזר אני לכל אשר יראוך ויודעי עדותיך . ולא לעבור על דעתם . ושכתי ונחמתי מלעשות פה המקוה הזאת :

אך להלכה למעשה הנני כוהב הדברים למזכרת . למען יהי' לדור אחרון למשמרת . ובנתיי היכל לתלפיות וקראתי שמו גולת עליות . אשר אם ילטרכו באיזה מקום לעשות מקוה כזאת . וגם שמעתי כי כבר נמלאו באיזהו מקומות מקוואות כאלו . הנני פה לבאר דעתי הענייה על איזה אופן לעשות ללאה ידי כל הדיעות . והי' ילילנו משגיאות ויערה עלינו רוח טהרה ממרום אמן :

קונטרס גולת עליות

סימן סה סעיף א

למעלה כשפופרת הנאד והי' תחוב בה עץ חלול כשפופר' הנאד והעץ חלול הזה גם כן יהי' מחובר הדק היטב שלא יוכלו המים העליונים ללאה ויעמדו כך המים העליונים מחוברים עם תחתונים נד' אחד (ובלא הצלח הנ"ל שחיי' חיבה כפוי' משוקעת בחרץ אין אופן ע"פ הטבע שלא ירדו מים העליונים למטה אפילו שבתקוה התחתונה תהי' התומה למעל' כדוד טבע המים שהמה קולכים מתחת לארץ :

7 שאלה במקום שנמצא מתפרנים בטביל' של מלוא ר"ל . ולא יחפזו לרדת לעומק בחרץ לטבול טביל' של מלוא והבנים בני נדה ר"ל . אם יש איזה ענה לעשות המקוה למעלה ע"י מים שאובים שחיי' המקוה הזאת למעלה ממים שאובים מחוברת למקוה מנועין שהוא למטה בחרץ על ידי שפופרת הנאד באופן שלא יחיל המים למעלה למטה וזאת אפשר לעשות ע"י שבתקוה התחתונה חיי' חיבה כפוי' על שולי' משוקעת בחרץ ונכתם כל סביבותי' המעכבים המים שלא יוכלו ללאה חולה ובהתיבה יהי' נקוב

והנה כאשר יבחר בסנינים לפנינו מקוה שאובה המחוברת למקו' כשר' כשפופרת הטוד כשר' הוא אף להוסיף חומרה על חומרה מהרצוי להחמיר עוד שיעש' באופן אשר

במה"ל ל' ח"מ ארזר 11 אקס צ"ל

הביא גם כן דברי הר"ם רמ"א שרמ"א גם כן לתוך הסלכות
החדדי :

והרמ"ז בסיומן רמ"א בס"ק מ"ו כתב לחדש סברא זאת
מדעתו ולא הי' למראש עיניו דברי הר"ם :

וגם הפ"י בגיטין דף פ"ז בתוס' גד"ה הילוק כתב
לחדש סברא זאת מדעתו ולא הביא דברי הר"ם :

והנה הע"ז עוד חמה על החו"מ בפ"ג מהלכו' מקואו'
שקש' סהמא דמשניות אהדדילא הי' למרא' עיני

הע"ז ז"ל שכתוב' יו"ט בעלמו צפ"ר ו' דמקואות משנה ח'
הביא סברא זאת בשם הר"ם. אך הוא הקש' על סברת
הר"ם לחלק בין מקוה חסרה ובין מקוה שאובה דאינה
פסולה רק מדרבנן מה נעש' בכולו שאוב דהוא דאוריית' :

אך הנה הר"ם בעלמו לא כתב חילוק זה לחלק בין חסר
ובין שאוב לדבר צורר רק בדרך ספק שכתב ושמא
מעטם זה לא חיישינן אף אם יהי' קטפרס כרי שלא כתב
זאת רק דרך ספק :

ולא עוד חלה שצפ"ר ג' במשנה ב' כתב להיפך דאיתא
שם הבור בהאר' ופלו לו שלשה לוגין לעולם הוא

צפיסולו עד שילא ממנו מלואו ועוד או עד שיטמוד בהאר'
ארבעים סאה ויטברו העליונים מן התחתונים רבי אליעזר

בן עזרי' פוסל חלה אם כן פסק וכנה צפ"ר שיטמוד בהאר'
ארבעים סאה ויטברו העליון מן התחתון כרבי מאיר דאית

לי' גוד אסיק רבי אליעזר בן עזרי' פוסל דלית לי' גוד
אסיק ואפשר דאפילו גוד אחית לית לי' כרבנן :

מביא דרבנן כאל' דלא ס"ל חילוק זה בין מקוה חסרה
לשאובין דאל"כ לא ס"ל הכא כלל פלוגתא דר'

מאיר ור' יודה ורבנן דלענין פסול שאובין לד"ה קטפרס
הוי חיבור וע"כ דכאן ס"ל דאין חילוק בין שהמקוה חסרה

ובין פסול דשאובין :

ולפי שיטת הר"ם כאל' ז"ל דהאי משנה פ"ו משנה ח'
דמטברין העליון מן התחתון אחי' כרבי מאיר

דאמר דמטבילין אפילו בעליונה :
ולולי דברי הר"ם כאל' הי' אפשר לומר דכזה פליגי ס"ק

ורבי אליעזר בן עזרי' דת"ק סובר דלענין פסול
שאובין לד"ה אפילו קטפרס הוו חיבור ורבי אליעזר בן עזרי'

סובר דאין חילוק בין מקוה חסרה ובין שאוב :

וברמב"ם צפ"ר ה' מהלכו' מקואו' הלכה ו' אית' בור
שהוא מלא מים שאובים כו' וכן אם עשה

מקוה כשר' וערבו עם המקוה הו' הפסולה עברו אלו את
אלו והוא ממשנ' צפ"ר ג' דמקואו' ה"ל' וכנה עליו הכסף

משנה מדלא הביא הרמב"ם הך דינא דעברו העליונים
מהתחתונים נראה דס"ל כרבנן דלית להו גוד אסיק ויטבו

דמכאן אין ראוי' כ"כ מ"מ צפ"ר ג' גומו' מבואר בפירוש
דלית לי' גוד אחית עכ"ד :

הרי דנכתן ג"כ דעתו שלא לחלק בין מקוה חסרה ובין
פסול דשאובין דאל"כ אין ראוי' מהך דג' גומות

דשם מיירי במקו' חסרה להדין דבור שהוא מלא מים
שאובים אך לפי זה שוב יוקשה דיכתרו דברי הרמב"ם

אהדדי בשני הלכות זה אחר זה כ"ל דהך דינא דשגש
גומות הוא צפ"ר דמקואות הלכ' ח' ושם בהלכה ז' פסק

דמטברין עליון מן התחתון :

ובתוס' יו"ט צפ"ר דמקואו' משנ' ב' ה"ל' הביא שם
דברי הכסף משנה ה"ל' דכתב על הרמב"ם

דמדלא הביא הך דינא דעברו העליונים מהתחתונים ש"מ
דלא ס"ל גוד אסיק וצ"ח דג' גומות כ' כן בפירוש כתב ע"ז

החוי"ט וז"ל ואני אומר דגם משנ' (היינו מהך דג' גומות)
אין הכרע שהרי כתב שם טעם הרב דאין מים החזולים

מעצבים חלה א"כ עמדו ואין צלשן הוה משמעות דלא ס"ל
גוד אחית וכבר גם הכסף משנה כתב כן ולפיכך אני

אומר דרמב"ם פסק למתניתין דכחא כמות שהוא וכמו
שפסק

אשר המקוה העליונה לא ימולא ג"כ משאובין ממש אך
שיהי' למעלה ממקו' העליון כלים גדולים אשר יומשך לחוכך

מים ע"י פלומפטן והכלים העליונים לא יהי' עליהם דין כלי
שיהי' קובעין ולכסוף חוקקן שהכלים בשעה שיהיו בחלום

יהיו מנוקבים נקב גדול למטה שלא יוכלו להחזיק שם מים
ואחר שיחזרו להקרקע יחזרו להם החיכה מברזל לסתום

הנקב וילא מחתיכה זו שפופרת עם ברזא להפתח ולסגור
ואחר הברזא ה"ל' יהי' עדיין שפופרת ארוך ג' טפחים

אשר בעת שיפתח הברזא ילאו המים דרך השפופרת ה"ל'
שהוא ארוך ג' טפחים והוא שיעור המשכה ועוב' שיהי'

של עץ אך אם הוא של מתכות ג"כ אינו פוסל כיון שהוא
מחובר לקרקע כמבואר בסיומן רמ"א סיומן מ"ח ועוב' הי'

אם הי' באפשי אשר גם הפלומפטן אשר ע"י ישאב מים
לשכלים יהי' ג"כ קבטן ולכסוף חקקן אף שבלא"ה מבואר

בספר מקור הפלומפטן אינם כלים כלל מכל מקום
להחמיר טוב יותר שהעץ שמונת בתוכו שמתכב המים יונה

בתוכו בעת שהוא מחובר שיהי' קבטן ולכסוף חקקו .
והמים שיהיו בכלי העליונה יבאו לחוכם על ידי פלומפטן

ה"ל' ומכלי' העליוני' ירד המים למקו' העליון ע"י פתיחת
הברזא והשפופרת ה"ל' וכל ה"ל' הוא להוסיף חומרא על

חומרי' אפילו כי מהדין אינו אריך אך נענין חמור כזה כל
מה שאפשר ללא ידי כל הדיעות אף דיעה הנדחת לגמרי

מהראוי לעשות ובסימנים שלפנינו יתבאר הכל בעזרי' וזה
החלי בעזר' זורי וגואלי :

במקואות פ"ו משנה ח' אית' מטברין את המקוה
העליונה מהתחתון' כילד מביא סילון של

חרס או של אבר ומניח ידו תחתיו עד שהוא מתמלא מים
ומתכו ומשיקו אפילו כשערה דיו ופירוש דהיינו שהמים

מהעליונה הפסולה ירדו למט' ויתחברו אפילו כשערה וע"ז
מטבר המקוה העליונה ע"כ :

ומבואר בפירוש במשנה זו דיכול להשיק המקוה
העליונה הפסולה לתחתונה כשערה ומטבר :

אך קשה ע"ז מתוכפתח פ"ג דמקואות הובא בחגיגה
דף י"ט שלש גומות בנחל העליונה והתחתונה של

עשרים סאה והאמלעית של ארבעים סאה וצ"ח של מי
בשמים עובר בנינים ר' מאיר אומר מטבילין אף בעליונה

ור' יודה אומר בתחתונה ולא בעליונה וחכמים אומרים לא
בתחתונה ולא בעליון' ושם בחגיגה לא הובא דברי חכמים

רק פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהוד' :

וקשה ממשנה ה"ל' פ"ו דמקואו' דלא הוזכר שם
פלוגתא וסתם דמטברין העליונה מהתחתונה

וביותר קשה על הרמב"ם דפסק צפ"ר מהלכות מקואות
הלכ' ח' כחכמים דאין עובלין לא בעליונה ולא בתחתון'

ושם בהלכה אח' סמוך לזה מקודם בהלכ' ז' פסק במשנה
דמטברין העליון מן התחתון ויטמוה אף יספור דברי עלמו

בשני הלכות זה אחר זה :

וצריכין ונחתו לבוא לדברי הר"ם דכ' שם בפרק ו'
משנה ח' וז"ל ונרא' דלא איירי הכא בחסר

אלא בשלם רק שהוא שאוב ומכשירו להכשירה וסגי בחוט
השערה דהקילו בשאובין דרבנן ושמא מעטם זה לא חיישינן

בסילון אפילו אם יהי' קטפרס ע"כ :

ולפי דבריו המשנה והבבבית' אינם סותרים דהבבבית'א
מייירי במקואו' חסירו' הוי הפלוגת' אבל במשנה

דמייירי רק בפסול שאובין שפיר מטברין העליון מהתחתון
וניחא ג"כ דברי הרמב"ם דנהלכה ז' מייירי לענין פסול

השקעה שהרי כתב שרי בהשקעה כחוט השערה זה הוא רק
לענין פסול דשאובין כאשר כתב הכסף משנה וגם מהלשון

דכתב דמטברין העליון מן התחתון היינו לעטר מפסול
דשאובין ומש"ה אפילו בקטפרס חיבור כדברי הר"ם מטברין

העליון מן התחתון ובהלכה ח' מייירי לענין מקוה חסרה
פסק דאין עובלין לא בעליונה ולא בתחתונה והכסף משנה

שפסק

בזרז וחתה לריון להקנו משה"כ הם יש למטה שיטור מקום רק שיש פסול משום שאובין הבאים למעלה ע"י האדם הדולה לה אמרנו דאין שם שאובין עליהן כיון דלא הוסיפו משולם ולא באו לכלל פסול ע"ד :

הנה גוף החילוק שהוליה מדעת עלמו בין מקום חסירה ובין פסול שאובין כבר הבאנו שחמור שלא היה למראה שינוי דברי הר"ם שמתקבץ בך והוא מוכרח לפרש זה ממשנה דמטריין העליון מן התחתון . וחילוק השני שכתב הוא כעין חילוק דיון אך הוא הוסיף כיון שלא בא לכלל פסול והנהנו אמרו כ"ל לשיטת הסו"ם דקטפרס הוי חיבור במקואות ולענין פסול שאובין כיון דהוי דק חיבור נטהר וא"ל לגוד אסיק ולגוד אחיס ודו"ק :

והנה כבר הבאנו בס"ח דברי הרמב"ם בפ"ח מהלכות מקואות הלכה ח' ג' גוממיות שבחל התחתונה והעליונה של עשרים כאלה והאמלטי של חרבעים סאה ושעף של גשמים עובר בתוך החלל ח"פ שהיא נכנס לחוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב. ואין מטבילין באמלטי שאין המים המזוהלים מערבין אלא ח"כ עמוד :

ובכר הבאנו לעיל דהכסף משנה מביא מחלה הפירוט דהרמב"ם פסק כחכמים דאין עובלין לה בעליונה ולא בתחתונה משום דהמה ס"ל דלא אמרינן גוד אחית ולא גוד אסיק ואח"כ כחז ולי נראה שרבינו מפרש שלא אמרו בפרק אין דורשין דפליגי בגוד אסיק אלא ר' מאיר ור' יהודה אבל חכמים טעמיהו משום דאין מים המזוהלים מערבין את המקואות ע"כ :

ולפי אשר בארנו בסעי' הקודם אם ניתמא כפירוש הראשון דפסק בחכמים דלא אמרינן לא גוד אחית ולא גוד אסיק שפיר וכול ליישב דברי הרמב"ם מה שפסק בהלכה הקודם לה בהלכה ז' דמטריין העליון מן התחתון כ"ל משום דשם מיירי לחיבה מ' סאה אך שהיה פסולה משום שאובין דע"ז שייך לשון מטריין היינו שהיא פסולה כ"ל ובה שפיר מטריין העליון מן התחתון דאמרינן שפיר קטפרס חיבור כ"ל אך היכא דהמקום חסירה לא מהני החיבור משום דלא אמרינן גוד אסיק וגוד אחית כ"ל :

ועי' אמר דאין המחלק מערבין היינו שיהיה עירוב המקואות ממש כאילו המים שניהם ביחד דזהו עירוב מקואות זה לא אמרינן משום דאין אומנין לא גוד אסיק ולא גוד אחית אבל לפי פירוש של הכסף משנה דלאו משום גוד אסיק וגוד אחית אחי עלה אך מה דאמר דאין המחלק מערבין את המקואות היינו כמו דאמרינן דקטפרס אינו חיבור ולהכסף משנה אין חילוק בין מה דאמרינן שאינו חיבור ובין מה דאמרינן שאין מערבין וא"כ נראה דאין חילוק בין היכא דהמקום חסירה או דפסולה משום שאובים כיון דאינו חיבור כלל אינו מטריה שאובים כלל אבל לדיון זאת הוא שני דברים מאי דאינו חיבור ומה דאינו מערב דיוכל להיות אף דהוי חיבור מ"מ אין מערבין יחד שיהיה כאילו הוא הכל ביחד ממש כ"ל :

סעיף ד

הנה כל הפסולים שפלטנו בסעיפים הקדומים → אם מאתרף מקום עליונה לתחתונה להשלים השיטור דחרבעים סאה או היכא דהוי העליונה פסולה משום שאובין אם נוכל לטהר מקום העליונה מהתחתונה :

נלענ"ד בזרז דהוא רק היכא שהמים זוחלים מלמעלה למטה ואינם עומדים במקומם ויוצא וקטפרס שיהיה המים מים הנגרים במורד אך יצוץ המים באויר וזולתן מלמעלה למטה וקטפרס הוא שמתלק מים מלמעלה למטה על דבר גוש העומד בשפוע כאשר פירוש רש"י בעיטין בדף ע"ז ב"ה אינו חיבור יע"ש :
אבל

שיחבר למקום אחרת דמ"מ אין זה חרבעים סאה אך לריון שיחברנו שני המקואות יחדיו ויהיו שניהם כמקום אחד :

ומשה נראה לפענ"ד החילוק בין היכא שאין במקום חרבעים סאה דבעינן דוקא עירוב כשפוסרת הגאד והיכא שיש זה חרבעים סאה אך שפסולה משום שאובין די בהסקה כחוט השערה והמה שני משניות זה אלא זה דכפ"ו דמקואות משנה ז' איח' עירוב מקואות כשפוסרת הגוד ואח"כ במש"ל ח' איח' מטריין המקום העליון מן התחתון כי"ה מביא חילון של חרס או של נזר ומניח ידו תחתיו עד שהיא מתמלאת מים ומשכו ומשיקו הפילו כשערה וקשה דהא במשנה הבמוכה הני דבעי כשפוסרת הגאד והרבה הידועים נהמרו בזה ולקמן נביא תירץ הר"ם והר"ש תירץ דכאן מיירי בשאובין דרבנן די בהסקה כחוט השערה וע"ז הקשה החו"ע דהא כגולו שהוב הוא מהאורייתא :

אך לפענ"ד בלא"ה חילוק גדול יש בין היכא שאיכא מ' סאה אך שפסול משום שאובין ולריון להצטרף אל המקום חסירה די כחוט השערה כשנתהברה הוי חיבור ונטהרה אבל היכא שאין זה חרבעים סאה ע"כ לריון שיתערבו יחד ממש כאלו הם מקום אחד וזהו בעינן כשפוסרת הגאד דלא מעורבים המים ממש ומש"ה שם היכא שחכר מארבעים סאה נקרא עירוב מקואות שיחברנו ממש יחדיו ועירוב מקואות בעינן כשפוסרת הגאד אבל לטהר השאובה הפסולה מהכשירה די כחוט השערה :

ומשה נראה לי דגם לענין גוד אסיק וגוד אחית אף דבמקום קטפרס הוי חיבור מ"מ כיון דלא אמרינן גוד אסיק או גוד אחית לכל חד כדאית לי' אינו כמעורב ממש אף דקטפרס ג"כ הוי חיבור להשלים השיטור לא מהני חיבור אך שיהיו מעורבים ממש וכיון שזה למעלה חס למטה אינו כמעורב ממש ולריבין אהנו לומר גוד אסיק או גוד אחית שיהי' כמעורב ממש ויתשבו המים התחתונים כאלו הוא למעלה ממש או המים העליונים כאלו הם למטה ממש ובה פליגי ר' מאיר ור' יהודה :

אבל לענין עומאה וטהרה דבטומאה די בנגיעה לבד בודאי כיון דאמרינן קטפרס חיבור מעומא למעלה אף למ"ד דלא אמרינן גוד אסיק דאין זה ענין לגוד אסיק כלל אך כיון דקטפרס הוי חיבור הוי נגיעה ממש וכן לענין טהרה ג"כ כיון דקטפרס הוי חיבור ונתחבר להמים נטהר ומש"ה לענין עומאה וטהרה לריון לומר דקטפרס אינו חיבור אבל אם ה' קטפרס חיבור ה' נטמא ונטהר ע"י קטפרס ואין זה ענין לגוד אסיק ואחית כלל :

ושפיר ניתמא הבוא משנה ח' דפרק ו' דמקואות דמטריין עליון מן התחתון אף דר' יהודה ס"ל דלא אמרינן גוד אסיק ורבנן ס"ל דלא אמרינן אף גוד אחית זה הוא לענין מקום חסירה אבל היכא דיש כאן מ' סאה אך שהיא פסולה דמיירי לענין שאובין כאשר פירש הר"ם וגם הלשון מטריין מורה ע"ז שפיר מטריין העליון מן התחתון כשיטת הסו"ם כ"ל דבמקואות שפיר אמרינן קטפרס הוי חיבור ולענין לטהר העליונה מן התחתונה אין זה ענין לגוד אסיק וגוד אחית כלל אך כיון דקטפרס הוי חיבור שפיר מטריין העליונה מן התחתונה כמו לענין עומאה וטהרה דאילו ה' קטפרס חיבור ה' נטמא ונטהר ע"י קטפרס ודו"ק :

וראיתי אח"כ בע"ז בבי' ר"ח בס"ק מ"ז שכתב ח"ל מ"מ י"ל דזוקא בחסר חרבעים סאה שזה איבוד דאורייתא משא"כ לענין שהוב דהוא דרבנן איכא למימר דגם הרמב"ם ס"ל לקולא דאמרינן גוד אחית וסו נראה דאף רבנן דפליגי וס"ל דלא אמרינן גוד אחית היינו לענין שהתה לריון לומר שהמים העליונים המה ממש למטה דכלל העליונים אין למטה חרבעים סאה ויש כאן איבוד

18

אבל

אסיק כלל וספיר כיון דהוי חיבור נעברה העליונה כ"ל וכן במעין למ"ד דלא מהני קטפרים הוא ג"כ רק להשלים השיעור דמ' סאה דלא מהני היכא דהוי קטפרים מלמעלה למטה להשלים השיעור אבל להכשיר השאובין שפיר מהני :

וגם לפי מה שכבר הבאנו דהכסף משנה מפרש שני פירושים בהרמב"ם מדוע להכמים אין עובלין לא בעליונה ולא תחתונה או משום דלא אמרינן לא גוד אסיק ולא גוד אחיה או משום דלא הוי חיבור זוחלין וקטפרים ולפירוש השני גוד אחיה כולי' עלמא כבירא לכו דאף ר' יהודה סובר גוד אחיה ורבנן לא פליגי עליו בזה א"כ יש להסיר היכא שלמעלה יש ארבעים סאה אף שפסולה משום שאובין כ"ל בס' דמשום פסול שאובין אין חילוק בין גוד אסיק או גוד אחיה דמשום גוד אחיה טובל להכשיר ג"כ למעלה כ"ל בסעי' ב' בדברים ברורים דכיון דאמרינן גוד אחיה המים העליונים למטה הוכשרו כ"ל ולא הוי הפסול רק משום דקטפרים אינו חיבור והיכא דהמים עומדים ולא זוחלים הוי חיבור כ"ל ומשום גוד אסיק אין לפסלו :

אך היכא דאין במקוה העליונה ארבעים סאה אפשר ה' קצת ספק לומר דלא אמרינן גוד אסיק אף היכא שהמים מחוברים מלמעלה למטה בעומדין ולא בזוחלין :

אך כבר נמלטים הרבה מקוואות כאלו בכל מדינת פאלטין וגם בעיר טארניגראד אשר שמה ישבו כסאות למשפט הגדולים אשר בארץ המה כמו הגאון הצדיק בעל נועם מגדים והגאון האדיר בעל ים החלמוד על צבא קמח אשר הגאונים בעלי מפרשי הים עשו זר זהב למסגרתו :

וגם שם בטארניגראד ה' מקוה אשר לפעמים לא ה' בה מ' סאה אך הביחר ה' אשר תחת קרקע במקוה ה' מקוה עמוקה אשר ה' בה כמה שיעורי מקוה וה' נקוב לתוכה כשפופרת הגאד ולא חשו לה הגאונים כ"ל לומר דלא אמרינן גוד אסיק אך בוודאי כיון שהמים עומדים באשבורן ולא בזוחלין אין חילוק על איזה אופן מחוברים וכן נמלטים הרבה עירות במדינות פאלטין אשר המקוה קרה ואי אפשר לתמנה ונותנים לתוך המקוה חובה גדולה נקובה כשפופרת הנוד והנקב סתים ומטילין בה חמין וצבע שטובלין בה פוחמין הנקב שיחברו עם המקוה כשפופרת הגאד והנקב הוא בתחתית החובה ולית דחש לה לפסול משום דלא אמרינן גוד אחיה :

ובעיר גדולה לחלקים צרוד הצירה ה' ג"כ מקוה כזאת כמובא בשו"ת טועפת ראש בחלק יור"ד בס' כ"ז שהשיב שם הרב. הגאון המחבר להשאל מבראש וז' על דבר המקוה אשר שמו בה אמבטי גדולה וניקבה למטה כשפופרת הנוד ותלחה בתוך המקוה בשלשלאות של צרוד וטבלו בה איזה חדשים ומחדש עשו אמבטי גדולה מזה ונעבה בשולי' נקב גדול אשר לא יוכל לנכוס שמה ב' ארבעות ואינם מתהפכות בריות כשיעור שפופרת הנוד אשר ראש המורה לפוסלה ועי"ש כל דברי התשובה ולא היטה השאלה שמה רק בשביל שבאמבטי שני' לא ה' הנקב כשפופרת הנוד אבל אם ה' נקב כשיעור שפופרת הנוד לא עלה על דעת שום אדם לחוש בשביל שהנקב הוא למטה מבואר שם שניקבה למטה כשפופרת הנוד ולומר דלא אמרינן גוד אסיק אך בוודאי כל היכא שהמים עומדים באשבורן ואינם זוחלים אין שום חילוק על איזה אופן הוא מחברים :

סעיף ה

לפי מה שבארתי בסעי' הקודם דהיכא דעומדים המים העליונים על התחתונים כשהשקט ואינם זוחלים לר"ה הוי חיבור אפשר ג"כ ליישב בזה. המנהג מ' דבפרק ו' דמקוואות ה"ל דמטרינן את המקוה העליון מן התחתון וכי' כי' מביא סילון של חרס או של אבר ומימה ידו תחתיו

מים הצומדים מלמעלה למטה נד אחד באשבורן זה בוודאי הוי חיבור אף מלמעלה למטה כעין מקוה שלנו שאנו מדברים בה שהמקוה התחתונה תה' סגורה מלמעלה והמים מהמקוה העליונה מתחבר עם המים מהמקוה התחתונה ע"י עץ החלול העומד מלמעלה למטה וניקוב וקטפרים בוודאי לא הוי שזאת הוא רק זוחלין וכאלו עומדים המים נד אחד אך אף למ"ד דלא אמרינן גוד אסיק או גוד אחיה היינו ג"כ שהדבר המחבר אותם הוא זוחל אבל היכא שהמחבר אותם הוא עומד. נראה דאין שום חילוק על איזה אופן מחבר אותם וכל שעומדים כך מחוברים הוי עירוב גמור דל"כ לא המלא שיחברו שני מקוואות יחד ע"י סילון המחברים או ע"י נקב אף שהוא בשוה דשמה נד אחד גבוה מחברו ואי אפשר ללמס שיהי' בשוה ממש ואם נד אחד גבוה מחברו טוב יומא דהוי גוד אסיק או גוד אחיה :

וברמב"ם מבואר בפירוש כן שכחב גבי ג' גומות שאין עובלין לא בעליונה ולא בתחתונה שאין הנהלים מערבים אלא א"כ עמדו הרי כחב בפירוש דרק כשהם זוחלין אין מערבין אלא א"כ עמדו אבל כשעמדו שפיר מערבינן וכדברים האלה הימא בש"ע בסיומן ר"ח בסעיף ס' כגמון הרמב"ם דאין הנהלין מערבין אלא א"כ עמדו אבל כעמדו שפיר מערבינן :

וכן הוא צריב"ש בס' רז"ב דכחב בחלמט דבריו ח"ל וגם בעירוב מקוואות לריך שהמים המערבים שני המקוואות י' בהשקט עומדים במקומם הטבעי שזה באשבורן לא בהיותם זוחלין שזה נקרא קטפרים דהכי חנן צ"ח דעברות הניקוב והקטפרים אינו חיבור והו' מה שכחב צ"ח מהלכות מקוואות גבי שלש גומות וכו' שאין המים הנהלים מערבינן אלא א"כ עמדו. ועי"ש. מבואר מדבריו ג"כ החילוק בין שהמים זוחלין בין שהמה עומדים :

ובזה יש לפרש המנהג ב' דפ"ג דמקוואות ה"ל דאימא שם הבור בהרז ונפלו לו ששטה לוגין מים שאובים לעולם הוא כפסולו עד שיאלא ממנו מלואו ועוד או עד שיעמוד בחזר מ' סאה ויעברו העליונים מן התחתונים ר' אליעזר בן עזרי' פוסל אלא א"כ פקק והאי חיבה פקק אין לו שום ביאור כאשר הבאתי לעיל ופקק היינו סהם :

ולפי כ"ל יוחא דכפי שבארנו היכא שהמקוה התחתונה סתומה ואז יוכל להיות שהמים המחברים העליונה לתחתונה עומדין נד אחד ומחברין באשבורן שלא יוכלו לפול למטה מאחר שהמקוה התחתונה מלא על כל גדוה' וסתומה שלא יוכלו המים ללאת לחוץ ובזה נובל לפרש ר' אליעזר בן עזרי' פוסל אלא א"כ פקק היינו סהם המקוה התחתונה שיחברו המים עומדים כ"ל :

ואף אם ה' קצת נדנוד ספק דלמ"ד דלא אמרינן גוד אסיק או גוד אחיה אף בעומדים כך מלמעלה למטה לא זוחלים י' ג"כ פסול והיינו לפי דברי החוספות ה"ל בניעין דמקוואות אמרינן קטפרים חיבור ואעפ"כ פליגי בגוד אחיה ואסיק אלמא אף דהוי חיבור הטפ"כ מלמעלה למטה לא אמרינן גוד אסיק או גוד אחיה וא"כ ה"ה בעומדים :

וכן מה שבבאנו בס' דאף במעין דזוחלין הוי חיבור הטפ"כ יש ספק דקטפרים לא הוי חיבור כיון שהוא מלמעלה למטה וא"כ נובל לספק דאף בעומדין לא מהני מלמעלה למטה מובל לררף אשר אמרנו לעיל בסעי' ג' דכי נלטרך לומר גוד אסיק או גוד אחיה הוא רק היכא דליכא בהמקוה ארבעים סאה שאז נלטרך לומר גוד אסיק וגוד אחיה אבל לענין פסול דשאובין לשיטת התוס' דמקוואות קטפרים הוי חיבור לא נלטרך. עוד לגוד אסיק ואחיה כיון דהוי חיבור נטרכה אך בזה היכא שיעות דגם במקוואות לא אמרינן קטפרים חיבור וגם שיעת הרמב"ם הוא כן אבל בעומדים ואינם זוחלין דבוודאי הוי חיבור גמור ניכו דלא ימא גוד אסיק מ"מ כיון דשיעור מקוה איכא א"ל לגוד

הסתימה של דבר המקבל טומאה תיכף היה פוסק וחילת המים כשירים להמקוה(כא).

74 יא. החמיר לעשות שליכה רחבה דעל שליכה יהיה שיעור מ' סאה כלי הצטרפות שיעטרך לצרף להשיעור מ' סאה משאר המים שהם ממקום גבוה או נמוך מן השליכה(כב).
L

מקור מים חיים

(כא) מקוה ישראל (אורח) בשם רבינו. ביאור הדברים דבש"ע (סעי' מ"ה) מבואר מתשו' הרא"ש דהויה ע"ט אסור רק אם בא להדיא לתוך המקוה מהויה ע"ט אבל אם נופל על שפתו מבחוץ ונמשכין לתוכו, או דאיכא צינור עץ בסוף הצינור של מתכות ליכא פסול משום הויה, ע"י שו"ת חת"ס ושו"ת דב"ה ועוד, וא"כ קשה לכאורה על ברכ"י הנ"ל דכיון דלא בא המים להדיא למקוה מתוך דבר המקב"ט א"כ ליכא חששא משום הויה ע"ט דהא מה דמסייע דבר המקב"ט להבאת מים לכאורה לא איכפת לן כמו בצינור מתכות ובסופו קבע עץ דהמתכות ג"כ מסייע להבאת המים וליכא פסול הויה כמבואר (סעיף מ"ח), וע"ז ביאר רבינו לחלק דבצינור של מתכות ובסופו עץ ניתקן באופן דאותן המים שכבר הם על העץ יבואו להמקוה בלא סיוע מהמתכות כלל, וע"י חת"ס (ס"ק צ"ט ד"ה ומה) שכ' דסילון של עץ שמתקנין בסוף הצינור של מתכת צריך שיהא באופן שיכול לעמוד ולהזחיל בלא דהמקב"ט אבל בנידון דהברכ"י מסייע הסתימה מדבר המקב"ט עד שיבא לתוך המקוה כי אם מסירין דבר המקב"ט תיכף יפסוק המים ולא יבואו כלל להמקוה משי"ה חשש לכתחלה דאסור ע"י דבר המקב"ט, ואעפ"כ התיר בדיעבד דסוף סוף המים אינם באים להדיא לתוך המקוה מתוך דבר המקב"ט ע"י"ש במקו"י הנ"ל.

ואחר החיפוש עיינתי במקור הדברים מה שציין הברכ"י לספר נחפה בכסף (ח"ב ס"ג) ומובא לקמן בדברינו (באות לא), ותבין דאי"צ לידחק כלל בדבריו רק מבואר להדיא שם דחש למנוע לכתחילה שלא יהא שום דבר המקב"ט מסייע מן דבר המקב"ט להבאת מים להמקוה מתחלה משי"ה כ' להחמיר בכהא"ג ואה"נ לפי המבואר (בסעיף מ"ח) בשיטת הרא"ש דאם בסוף צינור מתכות קבע חתיכות עץ לא מקרי הויה גם בזה כשירה כיון דלא בא המים להדיא מתוך המקוה מן דבר המקב"ט אלא דסייע להמים שיבואו. וע"י בשו"ת השיב משה (יו"ד ס"י מ"ו) בזה שביאר בטו"ט דלא מקרי הויה מה דמסייע המתכות להבאת המים וסגי בחתיכת עץ בסופו.

(כב) ע"י בזה תשובת דב"ח (ס"י צ"ו) וז"ל ובאמת אין לטבול על המדריגות שבמקוה רק אם נוטה לתוך ויש מ' סאה בעיגול זולת השיפוע וכו' כי יש מקום להתיר וכו' עפ"י

הרה"ק ר' תייב קליין אג"ת ש"ס י"א

צפרי קרי עהרה וצפרי שׁוֹת אונרי יושר
 ח״א ק״י ל״ד, להלכה כראה דנוקה וזמלת נוטה
 שאזין וצפרט דמובח בן נוטה דמולח צכהף
 וסופך לעליון הרי דכטהר ע״י השקה אף שזמל
 למועלה, ואף אם אם יחוש לחומר אז עכ״ל
 שהזמילה למועלה ונוי קאה דרוז השוקקים וצפרי
 ודאי אין לגבז מונרות, וניש כח״ל להכח אף
 לט״י הנוכסירין יש לחוש דמוקה שזמל למועלה
 דנוכסירין היינו צטובל למועה ומהזמילה אבל הכא
 הניחם הצחים הם ומועלה, — הכה ונה דפשיטא
 לי לכח״ר דגם הנוכסירין מודי צלם ונקלת שערואו
 גופו למועלה צנוקם שזמל פקול, אף שיט משועות
 קלת לזה צנוהר״ק שרש ק״ג אבל הכרעה רנוי
 כראה דצבל ענין כשר וכ״ו צתשו״ וואיר נתיצם
 ק״י י״א וכן כהוצ צק״י לחו״ש ק״ק פ״ו אומם
 אף אם ימא דסם פקול היינו כיון דילא חוץ ומוקה,
 אף ונשהו אינו עזילה וא״כ מה שיט ונגופו ומוקם
 שזמל לא הוי עזילה, אבל השקה וניס טוואים
 ל״צ עזילה רק נגיעה לניס ככרים, אף שכל
 הניס וצחוץ א״כ מה צכך שזמל למועלה הרי
 עכ״פ נוניס נגיעה צניס טלוועה ומהזמילה ולענין
 השקה די צוה — ובה רלתי צתשו״ ושיצ כהלכה הרי
 יו״ד ק״י י״ז שקהקה על ט״ך ק״י ריא ק״ק כ״ד
 דהאיך נטהר צהשקה הא החדלטה זמל ואין נוי
 ונקוה נטהר צזמל״ן וא״כ נהחצר אל ונקוה
 פקולה והאיך נטהר ולי״ל דנטהר אח״כ כשעונוד
 צנוקה יעו״ש ודצרי״י תוואים דהרי החדלטה
 ככנסה ויולאה ואינו עונוד כלל ועיקר קושיהו
 ליתא דענת הר״ש והרא״ש דנוקה וזמלת נוטה
 שאזים וכנו״ש לעיל, והנוהר״ט ז״ל כחצ די״ל
 דנוירי כשיט צמדלטה וניס אפי״ה כיון שזמל
 אינו נוטה שאזים אבל צכ״פ הר״ש והרא״ש
 והס״ך קתנו דצבל ענין נוטה שאזים ועכ״פ
 הכא דיט וניס שאינו זמל ודאי אין להחמיר כלל
 וכן מוכה צתשו״ צ״ש שם ק״י פ״ו האריך דנוקה
 זמלת אינו נוטה שאזים ועכ״ל צק״י ס״ג הקבום
 לדצרי החת״ם ק״י ר״ג ולא חשך כלל נושום
 זמילה וע״כ כ״ל כיון שהוא למועלה ונוי קאה
 יש לכעוץ על הנוקלין וצק״י פ״ו החמיר שיט
 לחוש שהזמילה היי למועה כנו״ש שם ונושׁוה לירך
 בני חוונרה הנוהר״ק דבעינן שיהי כל גופו של
 העוצל צנוקם שאינו זמל יעו״ש, וכצר כחצתי
 דלא דנוי עזילה להשקה ועכ״פ הצ״ש גופא
 ונודה צדיא דחמ״כ ז״ל כנו״ש צק״י ס״ג:

ד) וע״ד השאלה אם לעשות נקוה תחת נקוה

התחתונה וניס ככרים והעליונה שאזים
 רק הלפס תהי״י מוקדצי כספס״ל וכח״ל חוכך
 צוה עפ״י וני״ש צק״י דצרי דברי חיים סם כחוצ
 דהוי קטפרס, הכה צתשו״ דצרי חיים סם כחוצ
 כן צקילון צין ונקוה למוקה והקילון עונוד צאיר
 דהוי קטפרס שהרי אם יסתלק הקילון היי הניס
 כחלין יעו״ש וצחונת שדצרי״י לע״ג כיון דהניס
 נחיס אין זה קטפרס כלל וכצר הארכתי צוה
 צפרי שׁוֹת אונרי יושר ח״א ק״י ק״א ושם כחצתי
 דאף ע״י קילון כשר וכ״כ ונשׁוה שׁוֹת נוהד״ג
 ק״י כ״ז שדצרי פשוט ולא לא רלתי וני״ש דצרי
 חיים, ולאשר הגאון הנ״ל רצ גוצרי״י ודאי דיט
 לחוש לדצרי״י אבל היינו צקילון ארוך העונוד
 צאיר אף שנוחוצר למוקה עליונה ותחתונה, אבל
 צנוקה ע״ג ונקוה והרלפס נקוה כספס״ל
 אף שהרלפס עצה צוה צודלי ונודה הר״ח דכשר
 כי עיקר קצרתו שהקילון עונוד צאיר אבל
 כשהקצ צרלפס ל״ש זה:

ס״ ע״ד

לבבד הרב הה״ג הנופורקים וכו״ ונו״ה יצחק
 דוד הבין אצדק ועלחוב יע״ה.

ע״ד שאלהו דצרי חיעים ונושונריס ונטעה קלירה
 שזיושו צגורן ולא הספיקו לדוש הכל ציום
 א״י והנכרי הפועל רלה ללין צגורן ונחשם גריצה
 ואמר לו צעל החטים שגם הוא ילין צגורן, ואחר
 הלהרים הלך צעל החיעים לציתו וקגר צנופתח
 וכצוואו צלילה ונלא אה הנכרי צגורן, ואמר
 לו צאשר התנהונה היי ונוכרח לפתוח וללין שם
 והאיש הנ״ל עשה לו קיינניס מוצהקים צהצוואה
 שהשאר צלופן שדצרי צרוז שהנכרי לא נגע
 צהצוואה כלל שאם היי יד אדם ונושונם היי
 נותקין הקיינניס וגם שום וניס לא ראו שם ושאל
 כח״ל חווי״ד, ולפצני״ד אין לחוש כלל כי הקיינניס
 ונוכחים שלא נגע שם אדם ואם יחוש
 שזא שפך שם וניס להכעיס הא
 אין נכרי חשוד להכסיל כנוו שכתצו
 הפוסקים וגם הרי כיון שאנוד לככרי צצווא שם
 הרי הנכרי ונורחת כנוצוואר לענין יי״ל, צלך ואני
 אצווא אחריסם דנירהת, וא״כ אין כאן חשך
 חיעוץ, ונה שמושך כח״ר דעכ״פ לא הוי שמורה
 ללאת צה ידי חוצת מלה כנו״ש קלת ונחצרים,
 לפעני״ד אף אם צעין קיינוד לטם ונורה ונכ״ו
 הי״ד צעת עשית איזה דצר כוון ליסה וטחינה
 וכדוונה וכן צהא דפקמים דף נוי צנוהפכר כיפי
 יתכן דצעינן לטם ונורה כנו״ש צצירוש ר״ח שם, אבל
 אח״כ כשנונניע החטים לעומנם אח״כ הרי לא
 יתכן כלל לומר שצבל ונשך הזון יתכוין לטם
 ונורה רק סלריך לשונן ונחיעוץ ובשנונניעם צנוקם
 ונשונוד הוי שמוכה אף שאין דעתו עליהם כנו״ש
 רש״י שם, צפסמים אהא דנקטא ל״י אנוי חוטי
 צאצבי להלניעי, וכיון דהפא צצירוש דצדר שלא נגע
 צהן אדם נוכח הקיינניס הוי קיינוד גמור, אף
 דאפטר

הרה״ל ל״י מאיר אורן צ״ל

השני איזה זמן עד שיגיעו המים לגובה המים בהמקוה והיה באותו זמן זוחלין (ועיין בחזון איש בליקוטים להלכות מקואות סימן ג' אות ה' חששא ממש כעין זה עיי"ש). ואף דהכריעו הפוסקים דממקוה למקוה לא הוי זוחלין זה דוקא בנוגעין המים להדדי, אבל היכא שזוחל מלמעלה למטה וניכר הזחילה אף שנופל למקוה הוי זחילה כמבואר בארוכה בשו"ת מהר"ם שיק יו"ד סימן ר"ה ג' פ"ג ח"ס וס"פ.

אם כן נדון דידן יש לחוש לכל זמן שלא יתמלא הבור השני וגובה אחד להם בכל הבורות יהי זוחלין, ובשלמא בנקב כשפפה"ג אין לחוש לזה דבעוד רגע יתחברו המים יחד, אבל בנקב קטן כמחט סדקית יומשך הדבר איזה זמן והטובלת בזמן הזה כטובלת בזוחלין.

ואחר הדברים האלה עלתה במחשבה לפני דכדי לסלק כל החששות הקרוכות והרחוקות נשאר לנו רק דרך אחד להוסיף עוד בור עמוק שיחזיק יותר הרבה משני שיעורי מקוה ולחלק הבור באמצע בטבלא של ארץ שיש המקוה ראשונה בגובה הבור יתחבר למקוה שטובלין בשפפה"ג, והטבלא של ארץ באמצע הבור יהי נקוב בנקב קטן שיחבר שני המקואות דלמעלה ולמטה, וזה יסתלקו כל החששות הנ"ל כמוצן, ולא יבוא לעולם לידי חשש דנתן סאה ונטל סאה כי הנקב קטן וגם מחמת שהמקוה למטה וחלוק מעליונה אינה מתערבת עם התחתונה וכן מבואר בסדר עשיית המקוה להגה"ק מליובאוויטש זי"ע, הנדפס בסוף ספר טהרת מים, דככה"ג מחמת שינוי החום אינה מתערבת ועיין בח"ס שם סימן רי"ד דבמים חמין למעלה מודה הראב"ד עיי"ש.

ואף דלכאורה איכא בזה חששא המבוארת בד"ח ח"ב יו"ד סימן פ"ח דמקוה ע"ג מקוה הוי קטפרס ואם כי בשו"ת אמרי יושר ח"ב סימן ע"ט כתב דרק בקילון מחמיר הד"ח אבל במקוה ע"ג מקוה ממש מודה דלא הוי קטפרס, עיי"ש. כבר הראיתי בד"ח ח"א סימן מ"ו מוכח להדיא דגם במקוה ע"ג מקוה מחמיר הד"ח. ובחשובה הערוכה אלי מהגאון האדיר מראדמישלא זללה"ה כתב דהלדק אחי בהא, אמנם בנד"ד דבאנו רק ללאת ידי הפוס' שחששו במים משום נתן סאה ונטל סאה ברובו בודאי דאין לחוש במקוה ע"ג מקוה.

תורת העולה מדברינו במאי דקמן במקוה שלנו נריך להוסיף בור אחד לכל מקוה והבור יהי חלוק עם טבלא כנ"ל והטבלא יתנו בתוכה לאחר שיתמלא הבור וישגיחו מומן לזמן שלא יהי נסתם הנקב קטן שבחור הטבלא, המקוה התחתונה תהי גדולה בשיעורה מהעליו' משום אולי יחסרו מהשיעור ע"י רפש וטיט, ולוור המקוה יהי שלשה צורות שהן ארבעה, והמים שאובין ששופכין לתוך המקוה בכל יום יעלו ויבואו ע"י המשכה ג"ט לתוך אחד מהצורות ומשם ירדו לתוך המקוה שטובלין (כי הזריעה יש לו מעלה נוספת מההשקה כמבואר בפוסקים). וכל השלשה מקואות יהי להם חיבור אחד ויתר פרטי דברים בעשיית הבורות שכלולם ותקונם יתבאר הכל פא"פ, כנלענ"ד וכו' בס"ד.

רשבותי דברים הנ"ל לזכרון דברים בהוראה זו הלכה למעשה הנוגע לרבים בעזה"ת.

אחרי שובי נחמתי שכונן לעשות נקב כשפפה"ג גם בהטבלא שבין מקוה עליונה לתחתונה כדי ללאת שיטת הגד"ט דלהראב"ד נתן סאה ונטל סאה במים מדאורייתא פסול. ובשו"ת ד"ח ח"א חו"מ סימן ל"ז כתב ג"כ דאף דמש"ס יצמות נראה להדיא שהוא מדרבנן אבל לפי הגר"ה מפשט דברי הראב"ד משמע דס"ל שהוא מדאורייתא, עיי"ש. וממילא לדידהו לא מהני חיבור בנקב כל שהוא רק בעיני חיבור כשפפה"ג, ולהוציא מידי עיקר חששא דנתן סאה ונטל סאה חסגי לן בהתיקון להוסיף בור המתחלק לשנים והוא מקוה ע"ג מקוה, דככה"ג אינם מתערבים המים כמו שהבאנו לעיל, ועיין גם בשו"ת אמרי יושר ח"א סימן קנ"א דיש לו ראי' ממשנה דאין המים נכנסין מעליונה לתחתונה או להיפך היכא ששניהם מלאים, ודעתו בהחלט דמקוה ע"ג מקוה לא שייך חששא דנתן סאה ונטל סאה עיי"ש.

ועיין בשו"ת מהרש"ג מהדו"ק בסיומן ס"ב ס"ה וס"ו שכתב שכבר נהגו לעשות שלש צורות והמים שאובין יבואו דרך בור אחד והזריעה מסלק החשש דלמא לא ימלאו המקוה שטובלין זה עד נקב ההשקה ואף דהחשש רחוק על דבר הנעשה לדור דור עד עולם נריך לחוש אף לחשש רחוק, ובבור השני כתב שם דיפתחו ההשקה מומן לזמן כעלת הד"ח והב"ש. וכבר הבאנו לעיל דהנ"ל אינו מסכים לזה, משום דהראב"ד הוא שיטת רי"ו דבעיני שיהי מושק חמיד. (ועיין

לפתוח
"ס שם
המקוה
יה כשר
שש רק
כן לפי
כשירה
עין, אם
ה לתוך
זקה על

שהציה
המשכה
דבר זה
לדעת

מן ק"פ
השערה
עיי"ש.
ז נאמר
ול סאה
שפופרת
זכ כחוט
והרש"ס
י"ד הוא
הוא רק
י השקה

ז קלקול
ז מעלמן
ז ועיין
שנים או
ק רפ"ב
שטובלין
זא דבר
הימים
י גשמים
זבין יהי
ז בהבור

שו"ת חסד יהושע - הר"ה ל' ית' אבן אבא זצ"ל

בהכנה וז"ל וטעמייהו דזקנים לא ידענא מי"ש בפנים ומי"ש בחוץ והא מפורז הוא וכי ע"כ ע"ש. והיינו לפי שיטתו דס"ל דרביעיות דס שחלקן אפי' הבית מאחיל על כולו הבית עבור מפני שרביעיות דס נקרא נפש ואינו נפש אלא"כ הוא מחובר ע"ש. אבל להר"ש והרע"ב דס"ל דמאחיל הבית על כל רביעיות הדס אפי' אם הדס במקום קטפרם הבית עמא, מתפרשת תוספתא זו כמין חומר. דזקנים הראשונים היו ס"ל כר' יהודה דנהי דקטפרם אינו חיבור היכא דסופו לירד שפיר הוי חיבור ולכן היו אומרים שאם הקטפרם הוא ללד פנים שסוף הדס לירד לפנים אטע"י שאין הבית מאחיל רק על מקצת הדס הבית עמא דבכ"ג קטפרם חיבור כאילו הוי קרקע שוב דלז סגי במאחיל על מקצת העומא. אבל אם הקטפרם ללד חוץ שאין סופו לירד לחוץ הבית קטפרם אינו חיבור והבית עבור. שוב חזרו לומר קטפרם בין מצפנים בין מבחוץ הבית עבור, היינו כרצון דפליגי אר"י וס"ל השני עמא, דס"ל דגם בסופו ליפול ולירד קטפרם אינו חיבור ולכן גם כאן אפי' בקטפרם לפנים שסוף הדס לירד לפנים הבית עבור דקטפרם אינו חיבור וכ"כ גם להראב"ד לפי"מ שחזרו לומר כמבואר בכ"מ (שם) עש"ב. כוללני"ד בס"ד ראי' נפלאה לשיטת ר"מ.

ג) הטור (ויר"ד סי' ר"א דף קו"א) פסק כר"י שאם טבל השני בעוד שרגלי הראשון נוגעים במים דלז חשבינן לכל המים טבל גופו כאילו הן עדיין במקוה גם השני עבור וע"ש בכ"י שחמה עליו שפסק ביחיד נגד רבים ושהר"ש והרמב"ם והראב"ד פסקו כרצון דהשני עמא וכ"כ בשו"ע (שם סעי' ס"ב) כרצון דהשני עמא אטע"י שרגליו של ראשון נוגעות עדיין במים ע"ש. ולפמ"כ הרי מבואר בתוספתא דחזרו לומר, קטפרם בין מצפנים בין מבחוץ הבית עבור ומכאן דלא אמרי' גוד אחיה אפי' בסופו לירד וכן קתני סתמא דמתני' (אבלות פ"ג מ"ג) שהעתיקי (אות ב'), נשפך על האסקופה והוא קטפרם בין מצפנים בין מבחוץ והבית מאחיל עליו עבור ע"ש, הרי סתמא כרצון וכמשנה אחרונה דחזרו לומר שבתוספתא דלעולם קטפרם אינו חיבור אפי' גוד אחיה שבוט סופו לירד וליפול.

וזראיה דעת הטור דס"ל דשאני הכא דכיון שמים טבל גוף הראשון כבר הוי במקוה זו וממנה יאלו אמרי' צוה שפיר גוד אחיה והוי קטפרם חיבור עכ"כ בסופו לירד. משא"כ מתני' דאבלות ותוספתא הנ"ל, שהדס לא הוי עדיין מעולם בחוץ הבית, על כן גם בסופו לירד לא הוי קטפרם חיבור. ועיי' ריב"ש (סי' ר"צ) שכי' לחלק בצוה. גם הפני"י בסוגיא דגיטין (ט"ו.) מזכיר סברא כזו ועיי' שו"ת עמק שלמה (רס"י ג"ה). — ברם לדעת השו"ע (שם סעי' ס"ב) גם בכ"ג קטפרם אינו חיבור.

ד) אמנם שיטת הר"י בחוס' גיטין וחגיגה הנ"ל, דהך מתני' דנילוק וקטפרם ומשקה עופה אינו חיבור לענין השקה מים עמאים לעברתן נשניה, אבל לענין חיבור מקואות פליגי ר"מ ור"י בחגיגה (י"ט.) ולכ"ע מטבילין בתחתונה דקטפרם חיבור בכ"ג. ואף דמבואר בתוספתא מובה בחוס' (שם) דחכמים אומרים אין מטבילין הלא בהלמענה שיש צו מ"ס, עיי' פסקי התוס' (גיטין סי' נ"ב) דלדעת הר"י צי' מקואות אפי' אין צלחה מכן מ"ס ונילוק או קטפרם

מחבין הוי חיבור ע"ש. משמע כי דעת הר"י לפסוק כר"י דברייתא דגוד אחיה חיבור דגם ר"מ מודה לו צוה. וכן מוכח גם מחוס' חגיגה (י"ט. ד"ה נגזר) שכי', ומיכה אחתי יש להקשות דקטפרם הוי חיבור לענין מקואות כדפירש הר"י וא"כ למה לא מהני וכי עכ"ל. הרי כתבו סתמא דלר"י קטפרם הוי חיבור לענין מקואות ולא כתבו דהוי חיבור לענין מקואות אליבא דר"מ ור"י, משמע כי דעת הר"י לקוטעא דמילתא דהוי חיבור. ועוד דאם דעת הר"י כחכמים דתוספתא דקטפרם אינו חיבור לעולם, א"כ שפיר לא מהני חרדליה ומתני' (פ"ה דמקואות מ"ו) דלצ"ה אין מטבילין בחרדליה כחכמים ור"מ ור"י יאמרו שלא נחלקו ב"ש וצ"ה בדבר כדאשכחן זימנא עובא בש"ס וקושיה החוס' לק"מ. אבל אם דעת הר"י לפסוק כר' יהודה דקטפרם חיבור בגוד אחיה, שפיר מקשי' בחוס' דא"כ למה לא מהני חרדליה ואין לומר דהך מתני' כחכמים דתוספתא וכן סוגי' דחגיגה (י"ט.) ודהולין (ל"א:) אליבויכו, דא"כ לא הו"ל להר"י לפסוק כר"י אלא כחכמים. — ומי"מ אולי אין זה מוכרח כ"כ ד"ל דהר"י פסק כחכמים ואפי"ה מקשים בחוס' לדידו, לר"מ ור"י למה לא מהני חרדליה, דלא יתח' לכו לומר דר"מ ור"י יאמרו, לא נחלקו ב"ש וצ"ה בדבר זה.

ועיי' כ"מ (פ"ה מהי מקואות ה"ח) דהרמב"ם פוסק כחכמים דתוספתא הנ"ל דקטפרם אינו חיבור לעולם וכ"כ גם בשו"ע ויר"ד (סי' ר"א סעי' ס'). ועיי' שו"ת דברי היים (ח"ב חו"ד סי' פ"ה) שכ"כ גם לדעת ר"י בעל תוס' הנ"ל עש"ב.

ה) ולענין מקוה על גבי מקוה שבתחתונה מים כשרים ובעליונה שאובים והם מחוברים ע"י נקב כשפופה"כ שצדפה העליונה שהיא חקרת התחתונה, ראיתי צוה שתי תשובות למרן הב"ק בסי' שו"ת דברי חיים הנראות סותרות זו את זו ואמרתו לצרר מקחו של דיוק ולהעמיד דבריו הקדושים על נכונם בס"ד.

בשו"ת דברי חיים (ח"א חו"ד סי' מ"ו) כי לענין חיבה במשוקעת בני מקוה כשרים ונותנין לתוך החיבה מים חמים שאובים ומשקים אותם למקוה הכשרה. שחתת החיבה וז"ל, אך לידון דמתמרי כהחוס' והר"ש ורש"י דס"ל כולה שאובה דאורייתא א"כ לא מהני השקה זו דהנה קו"ל קטפרם וגוד אחיה אינו חיבור ורק לענין שאובה דרצון מקילין וכי' וא"כ צרוב שאובה ודאי לא מהני חיבור כזה וכי' לכן נלעני"ד "להחמיר" לראות בכל פעם שלא יהי' רוב שאובין עכ"ל. — שוב כי (בד"ה כלל) וגם "עוב" לראות שלא יהא רוב שאובים וכי' עכ"ל.

והנה ממש"כ תחילה, "ולכן נלע"ד להחמיר" וכי', אין להוכיח דרק מלד חומרא מלריך שלא יהיו רוב שאובין, אבל מעיקר הדיון גם צרוב שאובין משכיר, ד"ל שלפי מש"כ שם בתחילה אך לידון "דמתמרי" כהחוס' והר"ש ז"ל ורש"י דס"ל כולה שאובה דאורייתא וכי' כהז אח"כ "להחמיר" שלא יהיו רוב שאובין. אולם חומרא זו הלוא הלכה פסוקה היא אללנו כב"מ"א (סי' ר"א סעי' ג') ובכל האחרונים דרובו שאוב פסול מה"מ. ברם ממש"כ אח"כ (בד"ה כלל) וגם עוב לראות שלא יהא רוב שאובים וכי' ע"כ, מוכח להדיח כי דעתו שאין כאן פסול מעיקר הדיון רק מלד חומרא ומביות טוב.

ספר בצל החכמה - חלק שני
 הרה"ק ר' דב"ל טאון צ"ל

ודברים אלו נראים כותרים למשיב מן בעלמו בשו"ת דברי
 היים (ח"ב חו"ד סי' פ"ח). שם נשאל ג"כ בדין מקוב ע"ג
 מקוב וחסר שמאריך שם לבאר ולהוכיח פסולה של העלוונה
 מסיים וכו', סוף דבר מקוב זו פסולה מה"ת וכו' רק אם והי
 עכ"פ שאובה שהמשיכה כולה שהוא כשר מה"ת כמעט לכ"ע
 אז כשירה וכו' עכ"ל. הרי שמחליט דמקוב ע"ג מקוב
 בשאובים גמורים בעלוונה פסולה מה"ת היפך דבריו שצחשוהו
 הראשונה (ח"א סי' מ"ו).

ו) ואמרתי לבאר בהשקפה ראשונה, דצחשוהו הראשונה
 (ח"א סי' מ"ו) מיירא בהדיא בתיבה
 שמכניסין לתוך המקוב והיא משוקעת במים. וכל שהמים
 מקיפין התיבה מתחתיו ומארכב רוחותיו נחשבים מעורבים
 עפי, עיי' פי' המשניות להרא"ש (פ"ה דמקואות מ"א) דשירה
 והיבה שנים כשהן נקובין כשפופה"י מעבילין בהן העפ"י
 שהן כלים, לפי שהים מקיפין ע"ש. ועיי' שו"ת רעק"א (סי' מ')
 מוצא גם בפי"ה (יו"ד סי' ר"א סק"י) דמשלש תיבה לתוך
 מקוב היו ממש כהך דשירה והיבה שבהן הים. ועיי' שו"ת
 למה לרק החדשות (חו"ד סי' קס"ג אות ד' ד"ה וצמ"א)
 וצחי' משניות ל"ל הג"ל (פ"ה דמקואות מ"א אות ה') שכי
 לשיטת הרמב"ם והראב"ד דמעין שהעצירו ע"ג השוקת פסול
 מדאורייתא ולא דמי לשירה והיבה שנים שהים מקיפין מתחתיהן
 ומלדיהן ע"ש. הרי זה שמוקף מים מכל זד מהני להוליא
 גם מידי פסול דאורייתא. ולכן ס"ל למנן הד"ה ז"ל דמעיקר
 הדין מותר לעבול באותה תיבה המשוקעת במים ומי המקוב
 מקיפין אותה מכל זד והם מחורבים ז"ל ע"י נקב שצחשוהו
 החיבה כמבאר שם אף שכל המים שבה שאובים. רק מלד
 חומרא ומהיות טוב יראו שלא יהיו זה רוב שאובין. לא כן
 צחשוהו השני (ח"ב סי' פ"ח) דמיירא להדיא שהמקוב
 בעלוונה אינה שקועה לתוך מי המקוב שחתהי' אלא היא
 עומדת בפני עמלם ע"ג התחנה רק שהיא מחוברת אלי' ע"י
 נקב כשפופה"י, בזה ס"ל למנן ז"ל דהוי קעפרם גמור ופסולה
 מה"ת, אם לא כשהיא שאובה שהמשיכה כולה אז היא כשרה
 לעבול בה. — ועיי' לקמן (אות י') הירון נוסף לשחירה זו.

ז) והנה בדברי חיים (ח"ב סי' פ"ח) כ', כיכי דהמים
 נוגעים כל העלוונים צחשוהו ורק שמפסיק
 איזה נסרים שאינם כלים הרי הם ממש אחד ולא לריכי גוד
 אחיה ולא לקעפרם משא"כ אם רח. קים המה רק נחצרו
 ע"י קעפרם בודאי אינו חיבור וכו' עכ"ל. — מעשה אם
 כנים הדברים שצחשו לעיל (אות ו') נמלה שלשה חילוקים בדבר.
 א) אם תחתית התיבה אינה שלימה ורק איזה נסרים מפסיקים
 בין המים העלוונים השאובים למי מקוב התחנהיים הכשרים
 אצל זולת זה מים העלוונים נוגעים צחשוהו אז מותר לעבול
 בעלוונים. — ב) אם תחתית העלוונה שבה השאובים שלימה
 אלא שנקובה כשפופה"י והיא משוקעת במי מקוב התחנהיים
 הכשרים, יש להחמיר שלא לעבול בעלוונה אם רוב המים זה
 שאובין. — ג) אם העלוונה שבה המים השאובים מובדלת
 לגמרי מן העלוונה רק שהיא מושקת לתחנהיים ע"י נקב
 כשפופה"י, פסולה העלוונה לעבול בה מה"ת, אם לא שהמים
 שבעלוונה יהיו שאובה שהמשיכה כולה.

ועיי' בשו"ת העמק שאלה (חו"ד סי' נ"ט) שמחזיק צדעת
 חותנו הגב"ק בעל ד"ה (ח"ב סי' פ"ח) וקבע בהם
 מסמרים, דמקוב ע"ג מקוב ובעלוונה שאובים דפסולה משום
 קעפרם ע"ש. ויותר מזה מצבאר בשו"ת פרי השדה (ח"ד סי'
 קל"ח) דאפי' אין בעלוונה רק שאובה שהמשיכה כולה, לא
 הכשירה בדי"ה (ח"ב סי' פ"ח) רק לפי שהי' להם שעת הדחק,
 ולכן צדדונו עליה שעת הדחק לא התיר אפי' צכה"ג ע"ש.

ח) אמנם בשו"ת נפש ח"י (חו"ד סי' ס"ה) האריך
 להוכיח דמקוב ע"ג מקוב לא השיבה קעפרם
 דמים ע"ג מים העומדים נד אחד בלשצורן זוהי הנחמס.
 וכן מלאהי להגאון מופת דורו בשו"ת כוכב מיעקב (סי' קל"ה
 ד"ה ואלות) שכי, דהכל הוי גוד אסיק דהא תחת השולים
 הוי מקוב כשרה והוא עובל למעלה מן השולים וכו' ע"כ
 פשוט דאין שום חשש בזה ובכמה מקומות נהגו לעשות המקואות
 כן והוא ברור ופשוט עכ"ל. — אם כי הגאון ז"ל קורא מאד ולא
 העתיק לורת המקוב שעלי' נשאל. כן העתיק רק קטעים
 קצרים מדברי השואל וגם חשבונו עליהם בזה בקצרה, מ"מ
 נראה בעליל כי השאלה היתה במקוב ע"ג מקוב שצחשוהו
 מים כשרים ובעלוונה שאובים כדכחז שם, וגם חיימה לקרא
 על כבודו נ"י מדוע לא הביא דברי העו"ז בסי' ר"א סקמ"ז
 דכי דלענין שאוב גם הרמב"ם מודה דאמרי' גוד אחיה ע"ש.
 וע"כ לא מיירא שהמים העלוונים היו נוגעים במים התחנהיים
 ולא הפסיקו רק אחיזה נסרים דככה"ג גם הד"ה מכשיר לפי
 שהוא ממש אחד, שברי כוכב מיעקב כי שם להוכיח דמהני
 חיבור כשפופה"י בין התחנהון לעלוון, דהא בקרקע שוב כי
 החום גיטין דאפי' לרי' עופה להעפיה ליה חיבור וצגוד
 אחיה הוי עופה להעפיה חיבור. הרי דבקרקע שוב גרע ואין
 יהי' לרצנן להיפך, בקרקע שוב מהני עירוב כשפופה"י
 וכדאיכא גוד אחיה לא מהני צמחי' ע"ש. הרי דמיירא רק
 צמחברים כשפופה"י ומהני לדעתו וכו' שאין שום חשש בזה.
 ואם אמנם אפשר דמיירא בתיבה שהיא משוקעת במי מקוב
 התחנהיים דבזה גם מן הד"ה מחיר מעיקר הדין לפי משי"כ
 (אות ו'), מ"מ מהכחחו להחיר, דאין יהי' לרצנן בהיפך,
 בקרקע שוב מהני עירוב כשפופה"י וכדאיכא גוד אחיה לא
 יכני, משמע כי דעתו להכשיר בכל ענין וכדעת הגאון בעל
 נפש ח"י.

ט) ברם לא אכחד כי הוכחה הגאון כוכב מיעקב להחיר
 נשגבה ממני בזה. שברי לחכמים דהוספתה מוצא
 צדחי' גיטין (שם) ס"ל שאין מעבילין אלא בלמעיה ע"ש,
 דלית לכו אפי' גוד אחיה ואפי' יש צחדלית מים בשפע, ואילו
 בשעה שוב סגי צרום כקליפה השוש על רוחב כשפופה"י
 כמפורש צמחי' (פ"י דמקואות מ"ט). ובשו"ע (סי' ר"א
 רע"י כי וסעי' ב') פסק כחכמים דהוספתה ה"ל, הרי דשעת
 שוב עדיף. ואף דשם מיירא צחדלית שהמים זוחלון, מ"מ
 הרי צדדונו דין אם המקוב העלוונה שהיא מקוב ע"ג מקוב
 נחשבת קעפרם או לא והת"ל דנחשבת קעפרם לא עדיף
 מזוחלון. וז"ל דהי' פשיטה ל"י להכוכב מיעקב דמקוב ע"ג
 מקוב ל"י קעפרם רק דן אם מהני חיבור כשפופה"י מלמעיה
 למעלה ולזה שפיר מציה ראי' דמהני צמכשי"כ משעת שוב.

נכעת מלאתי בשו"ת דברי מלביאל (ה"ה סי' ק"י) שכי להתיר
 זזה צפשיעוה ושאלו צו שום חשש כלל. וע"ש שמליון זזה
 לדברי עלמו בשו"ת דברי מלביאל (ח"ב סי' ס"ד אות י"ד)
 ולשו"ת ש"מ מהדו"ח (ה"א סי' כ"ה וח"ג סי' קע"ח) עש"ה].

י) עוד ראיתי בשו"ת אמרי יוסר (ה"א סי' ק"א וסי'
 ק"ה) להחיר מקוב ע"ג מקוב שצתחוננו מוס
 כשרים ובעליונה שארזים ונקב כשפופה"י צרלפת התחוננו
 ומצוה שס (סי' ק"א) כמה ראיות לזה ע"ש. שוב נשאל על
 זה פטס שלישיה והשוצוה נדפסה (שס ח"ב סי' ע"ג אות ד')
 ודעתו דכל שהמים נחים אין זה קטפרס ושכ"כ גם בשו"ת
 ש"מ מהד"ג סי' כ"ו. ומ"מ מוסיף שיש לחוש למש"כ ד"ח
 דזה הוי קטפרס, אבל היינו דוקא בסלון ארוך העומד צלויר
 אף שמהובר למקוב עליונה והתחוננו, אבל במקוב ע"ג מקוב
 והרלפה נקובה כשפופה"י אף שהרלפה עבה זזה בודאי מודה
 הד"ח דכשר כי עיקר כשרוה שהסלון עומד צלויר ע"כ וכ"כ עוד
 שס (סי' קס"ז) ע"ש.

לפי חילוק זה מהורלח ג"כ הסהירה שהערותי עלי
 לעיל (אות ה'). דצתשוצוה הראשונה בדצ"ח (ה"א
 סי' נ"ו) מיירח להדיח שאין שס סילון רק רלפה התיבה
 מפסקת בין העליונה לתחוננו, לכן כי שס להחמיר ושעוב
 לראות שלא יהא רוב שארזין. משמע אבל משיקר הדין המקוב
 כשרה. משא"כ צתשוצוה השני (ח"ב סי' פ"ח) דסלון ארוך
 מחבר המקוב העליונה עם התחוננו זזה כי שהיא פסולה
 מה"ח אס לא צשארצה שהמשיכה כולה. וזה קלת רחי לחילוקו
 של הגאון אמרי יוסר.

ברם בשו"ת פרי השדה שהזכרתי לעיל (אות ז') מיירח
 להדיח כזכוי לצד על התחוננו בלי סילון ואפ"י
 אוסר משום קטפרס ומצוה רחי לדבריו מהש"י דצ"ח (ח"ב
 סי' פ"ח) הג"ל הרי דלא ס"ל צדעת הדצ"ח לחלק בכך. גם
 צתש"י עמק שאלה שהזכרתי (שס) אס כי מיירח צשפופרת
 ארוך המחבר העליונה עם התחוננו, מ"מ מראייתו מדברי
 הריב"ש מסחבר שס שאינו מחלק בזה גם צהבנת הדצ"ח
 ז"ל. — ולדבריהם ע"כ לחלק כמו שכתבתי לעיל (אות ו')
 ע"ש.

יא) עכ"פ היכה שהעליונה משוקעת צמי מקוב התחוננו
 צאופן שהעליונה מוקפה מים כשרים מתחתי
 ומארבעת רוחותי, נראה דגם להד"ח דעמ"י אין העליונה שהיא
 שארצה כולה פסולה משיקר הדין, רק מחומרא ומבייות טוב
 ראוי לרקק שיכיו רוב המים עבה כשרים.

יב) ובעיקר מחלוקת הגאונים הנזכרים אס מקוב ע"ג
 מקוב ונקב כשפופה"י צרלפת העליונה שבה
 מים שארזים פסולה משום קטפרס או לא, מה אני להכניס
 ראשו בין ראשו בהרים אחר זקוקין דור, מ"מ הורה היא
 וארשום אה אשר אמרתי להעיר זזה נומתי (פ"ו דמקואות
 מ"א) דקתני, חורי המקוב וסדקי המקוב מעביל בהם כמו שס
 עוקת המערר אין מעבילין זזה א"כ היתה נקובה כשפופה"י
 אר"י אימתי צזמן שהיא מעמדת עלמה וכ"י ע"כ. וכי הרמז"ס
 צפיהמש"י, וכונה אומרו כמו שהוא אעפ"י שיהי החיבור בין
 זה המקוב ובין המקוב היוחר מעט וכ"י כחוט השערה ואפ"י

היו המים ג"כ אשר בהם כל שהוא וכ"י ועוקת המערר היא
 החפירה החה שטח המקוב צקצוב ולכן ילטך שיהי פי המחברס
 כשפופה"י ואז יהשוכו המים אשר חוכן עם המים אשר למעלה
 מהם אשר הם מי מערה וכ"י עכ"ל. וז"ל הרמז"ס (פ"ה מה'
 מקואות ה"ד) עוקת צתחוך המקוב אס היתה הקרקע המבדלת
 בין העוקת והמקוב צריחה ויכולה להעמיד את עלמה אין
 מעבילין צמים צבעוקה עד שיכיו מעורבין עם המקוב כשפופה"י
 וכ"י עכ"ל. ומרן בשו"ע (סי' ר"ח סעי' נ"ט) מעתיק זזה דברי
 הרמז"ס שבה מקואות כלשונו. וכי עלה הש"ך (סי' קכ"ו)
 עוקת היא הפירה שחתח המקוב (סי' קכ"ז) מעבילין בהם,
 דע דכלל מקום שמעבילין במקוב חסר וכ"י עכ"ל. מצוחר כי
 כמו צהורי וסדקי המקוב כך גם צעוקת המקוב מיירח שאין
 בה שיטור מקוב ואפ"י אין שס אלא מים כל שהוא די בכך
 כמש"כ הרמז"ס צפיהמש"י שהזכרתי. אין הבדל צנייהס אלא
 שהורי וסדקי המקוב לפי שבהם חשוצים כגוף המקוב די להם
 צחיבור כחוט השערה, משא"כ עוקת המקוב כשקרקע המבדלת
 יכולה להעמיד את עלמה שאינה מכלל המקוב אריכה חיבור
 כשפופה"י.

והנה מרן בשו"ע (סי' ר"ח סעי' ס') פסק, ג' גומות צצנתל
 התחוננו והעליונה של כי סאה והאמלעית של מי
 ושטף של גשמים עובר צחוך כנתל אעפ"י שהוא נכנס לחוכן
 ויולא מהוכן אין זה עירוב ואין מעבילין אלא צאמלעית וכ"י
 ע"כ. והיינו משום דלא מהני חיבור קטפרס אפ"י צגוד אחיה
 כמפורש צב"י (שס ד' ק"ח ד"ה כהצ הרמז"ס) צסס הריב"ש
 ע"ש. ועתה אי נימא דמקוב ע"ג מקוב ונקב כשפופה"י צנייהס
 הוי קטפרס כדעת מרן הדבר"ח ודעמ"י א"כ איך מהני נקב
 כשפופה"י לחבר העוקת שחתח המערר עם המקוב צצמערר
 כשאין צעוקה שיטור מקוב דהוי פסול דאורייתא, אע"כ דמקוב
 ע"ג מקוב לא חשיבא קטפרס כיון שהמים צבעוקה נחים ועומדים
 נד אחד כדעת החולקים.

ג) והגבלענ"ד צס"ד ליישב דעת מרן ז"ל וחחילה אני אומר
 דלפי הרמז"ס צמהניתין ע"כ ז"ל כי המים
 צבעוקה אינם החה שטח המערר צלצד אלא הם עולים צהכרח
 גם צל המערר כאשר אבאר צס"ד וממילא רוחח שמעתתא
 חליצה דכו"ע.

מתני' קתני, עוקת המקוב אין מעבילין זזה א"כ היתה
 נקובה כשפופה"י וכ"י הרי מיירח צצה לצבול צעוקה
 ולא צמקוב צצמערר. וכן מפורש צרמז"ס שהעתקתי, אין
 מעבילין צמים צבעוקה עד שיכיו מעורבין וכ"י. וכיון שכן
 צהכרח שפני המים צבעוקה מגולים שאס הוי מכוסים וסגורים
 מכל לך אי אפסר להגיע. חליהם להעבול בהם. חמסס אס פני
 המים צבעוקה מגולים איך זה צמליאות שיטחרו מים צמערר
 המחוברת אל העוקת שחתחי ע"י נקב כשפופה"י ואיך לא ירדו
 המים צצמערר דרך הנקב צצקרקעיתיה לתוך העוקת שחתחי
 וישעפו א"כ משם חו"ה? אלא צהכרח לומר דהמים צבעוקה
 אינם חחה שטח המערר צלצד אלא הם עומדים גם צל המערר
 והיינו צאופן שגס חל או כנתל. צל המערר. — רחוק ממה
 קלה. — וגובה הכותל צהכרת עכ"ש גגובה פני המים צצמערר.
 כך, שכאשר יורדים מים לעוקת הם מהרצפים ונמשכים גם

מקוה וחל ומחוצר למעין עיי"ש. ואולי מ"מ זכאן [בסו"ס פ"ח] ללורך גדול כשיהיה ע"י המשכה שאינם שאובין מה"מ, כיון שהוא ממעין אף שהמעיות שלנו [אין להם דין מעין] מ"מ כנ"ל בחו"ל [דקיל וכמ"ש הד"מ בהלכותיו צביאור לדין י"צ], אף ע"י קטפרס יסמוך להחיר דהוה כמקומו שנטהר בזמילה ודו"ק היטב זיה צ"ד.

ט) ואודה על האמת כי מחמת משום כוחי ויסורי הגדולים כתבתי בהפסוק, ועוד מעט המצונתי

זמה שסיים [במ"צ סי' פ"ח] לכן מקוה זו פסולה ורק אם יהיה עכ"פ שאובה שהמשיכה כולה דהוא כשר מה"מ כמעט לכ"ע אז כשירה ודברי נ"ש ו"ל צארמיו צארכה, והמגיהים זיינו לדין נ"ו בהלכותיו. ושמה כתב, הניחוק והקטפרס אינו חיבור למקוה לשום דבר ואף אם הנהר מחבר לאיזה מקוה שאוב יש להקל בשעת הדחק גדול לומר שגם השאובים יטהרו בזמילה, ובפירושו שמה אחר האריכות בקוגיא וצראשונים סיים, שכיון שהר"ש והר"ן והרי"ב וצ"י וטו"ו ס"ל דקטפרס אינו חיבור כלל להם ראוי לשמוע, וזאת לענין חיבור למים שנעקרו מהני להיות מטהר בזמילין או בשאובין כה"ג יש מקום להקל מחמת דברי הרמב"ם, ויעויין בר"ש גזי גל שנעקר שכי' דאפילו נמעין לא מהני קטפרס עיי"ש. ובשו"מ ד"מ ח"צ סימן פ"ו, וגם הארכתי לצאר דמעין גם קטפרס חיבור להר"ם, וזיינו המגיהים לעיין ד"מ דין נ"ו, ושמה כנ"ל דבשעת הדחק גדול יש להקל. ועיין עוד ד"מ ח"א סימן מ"ו דכתב, י"ל דלא הוה זמילה כיון שעכ"פ עומד במקומו עיי"ש.

י) וצ"ח כאן בשעת הלורך גדול כמו שכחז לו הנפש מיה, והוה כמו דיעבד, בשאובין שהמשיכו כולו שהוא כשר מה"מ, עיין בפתיחה ד"מ שמה שציר שרק מדרבנן עיי"ש, סמך ע"י שהמעין שלנו ג"כ כנהר שמתהר בזמילין ואפילו שלא במקומו, ואף ע"י קטפרס דנאמר דהוא מטעם זמילה ולא כהר"ש דכתב דאפילו נמעין לא מהני, וזה צרור.

יא) אורה שבתי וראיתי שהרואה יראה צעין יפה באומה תשובה זמ"ש, ומה שהבאתי במכתבי הקדום וכו' ומ"ש מפחקה צלוחית וכו' גם מה שנמקשה מה שכתבתי וכו' עיי"ש, יראה צרור כשמש שזה תשובה אחרת שנכתבה שנית להגאון בעל נפש מיה להשיבו על הערות שלו על התשובה הקודמת וצא למרץ דבריו, ובהעמקה העמיקוה כאחד ועשו ממנה כאחת, ובמכתבו לשואל ומשיב [בשו"מ תנינא ח"א סי' כ"ד] כותב כי הכותב אשר עמו נחלה למאוד עיי"ש, ועי"ו הבאים אחריו גבמה להם לתשובה אמת וצראה שהסיוס לתשובה הראשונה היה כמבואר בחגיגה, וכשקיצל הערותיו של הנפש מיה כתב לו והנה מחמת אפסת הפנאי לא יכלתי בעת דייקא לעיין הרבה וברברי מעב"ת לא הייתי

לעוקא שבו שדינו כהמקוה ולא הוה הפסק כלל, שנגזיהים בהכרח ע"י הטבילה [נמשכים המים] שזע"ו כאחד, ללהכי אין חילוק בזמילה למעלה ולמטה בהך משום שחוזר מאליו ודו"ק היטב זיה. משא"כ כשיש רק נקב כשפה"י שהוה כקטפרס, והחיבור ע"י שצא המים מלמעלה ונכנס בהנקב להשיק למטה, ומכ"ש כשדוחק המים ומתערב למטה וממטה למעלה וזמילין הוה צין בכניסה צין צליחה להד"מ ודו"ק, [וע"ע מי נדה ה"י מקואות מהדו"ק סעיף י' מד"ה ועוד היה נלפע"ד].

ח) והנה ד"מ שמה [ח"צ סי' פ"ח דף ל"א טור צ'], וכחז הד"ג לומר דכיון דהמעין וחל למוך הצריכה העומדת נרע צחוכה שהוא עומד ושזב לאח"כ כשהוא וחל מטהר בזמילין, ואחפלא מאוד הלא ידוע שמעין עומד אינו מטהר בזמילין וכו' עיי"ש. והנה צדין זה נסתבכתי הרבה בשיטת המהרי"ק בשורש קט"ו דמקום שלא היה מהלך בחמלתו אף נמעין וחל רצו וזמילין אין מטהר, והאריך פסק המהרי"ק בשורש קנ"ו דמעין שהמשיכו לחוך צריכה והפסיק הקילות יש לו דין מעין ומטהר בזמילין, והלא הוא מעין עומד, ושניהם הוצאו צ"י [נ"ו ע"א וק"א ע"א] בשם המהרי"ק, ומלאתי בחיבור לטהרה כלל אי' בפירוש שלו ס"ק ו' שעמד זיה שהיכא שצא ממעין וחל שאני, וזיין לטו"ו ס"ק כ', ועיי"ש צטו"ו שחילק צין לטהר משאובין וצין זמילה.

אך ראיתי שגם ד"מ סעיף ח' האריך הרבה זיה, שהציא בהלכותיו כשרצו הזמילין כשר אף במקום שלא היה מהלך בחמלתו, וי"א שצמקום שלא היה מהלך בחמלתו אין מטהר, וצביאור שם בצארכה. ובסעיף י' צביאור הקשה זה להר"ש מהמשנה, אף הר"ש ס"ל שזה לטהר צ"ש, אף על הש"ך דפסק כמהרי"ק אפילו רצו הזמילין ואינו מטהר שלא במקומו ולמה כתב כאן בהמשיכו לצריכה מטהר בזמילין, והניח צ"ע. ומסיים, אף אעפ"כ כיון שלהרמב"ם מטהר בזמילין אפילו צרבו השאובין לכן כתבתי בפנים ד"מ שמתהרין אפילו בזמילין שאובין עיי"ש, והדברים עמוקין מאוד.

יב) וכו' אפשר, אף שהד"מ בח"צ סימן צ"ג נמי הביא המשנה במקואות מעין שהוא משוך כנדל וכו' וצ"ש שכן הדדים אינו מטהר בזמילין וכו', וא"כ מעין העומד אינו מטהר בזמילין, הגם שלהרמב"ם במקומו מטהר בזמילין וכו' מ"מ צריכים לחוש להר"ש וגם כי צרמב"ם אינו מפורש וגם הש"ך החמיר כמהרי"ק, ומ"מ מציא מהרי"ב ש דמחוצר יחדיו הוה עירוב מקואות וכו', ולכן אם יעשו הנקב שיתערב בלא קטפרס מחיר ליינא עיי"ש דבריו הקדושים. ושם ציימן צ"ט, לכחלה צריך לעשותה כשר אליבא דכ"ע וכו' וכל הפעולות לא יעילו ע"פ הר"ש וכו' והיאך נעשה נגד צריכה, וגם ל"מ החיבור לטהר צעומק דהרי יהיה קטפרס

ובדבר השיעור של מ' סאה הגה במקוה יש להחשיב את האצבע לא פחות מאינטש וא"כ כיון שהמקוה שיעורה אמה על אמה ברום שלש אמות והאמה היא ששה טפחים וחצי אצבע על ששה טפחים וחצי אצבע נמצא הרום הוא י"ח טפחים ואצבע וחצי אצבע הוה על חשבון אינטשעס הרוחב כ"ד אינטשעס וחצי על כ"ד אינטשעס וחצי והרום ע"ג אינטשעס וחצי, וכפי חשבון הזה יש למדוד באשבורן באיזה צורה שהיא, ובפחות מזה אין להכשיר כשנפלו מים שאובין ג' לוגין, ואין בכהה להכשיר מקוה אחרת הנקובה לה כשיעור שפופרת הנוד וביתור, מאחר דהיא בעצמה פסולה.

ג.

ושאובין ע"י המשכה אף שתהא המשכה במקום שיכולין המים ליבלע שמוחר אם נפלו לתוך כ"א סאה מים כשרין הוא רק בדיעבד אבל לכתחלה אין לעשות מקוה כזה, כי לכתחלה צריך לעשות מקוה שיהיה בכשרות פשוטה וברורה, ובאופן המשכה איכא פרטי דינים איוו המשכה שכשרה וקל לטעות בזה, ומפורש זה בתשובת הרדב"ז סימן פ"ה שרק היכא דלא אפשר עושין ע"י רבייה והמשכה אבל היכא דאפשר לא יעשו וכמוכן מקוה לקהל לא שייך לא אפשר, ולכן צריך לעשות באופן שכל המ' סאה יהיו מים כשרין, והעובדא למעשה הרי כתר"ה הוא נאמן בין לנו בין להרבנים דמיאמי ואיך שאמר כתר"ה להם מובטחני שיקיימו, והנני יודיו,

משה פייגנשטיין

סימן סה

שתי תשובות בדבר

שני בורות זה ע"ג זה להכשיר מקוה שמן הצד, וצינור הבנוי בכותל להחם המקוה

א.

בע"ה.
 ער"ה כסלו תשל"ג.
 מע"כ ידידי הרב הגאון מוה"ר חנני יו"ט ליפא דייטש שליט"א שהיה הגאב"ד העלמען.

הנה בדבר מקוה ע"ג מקוה שהדברי חיים ח"ב סימן פ"ח פוסל משום שהוא חבור דרך קטפרס ואינו מכשיר אפילו מפסול שאובין, הנה מסתבר כוונתה בעובדא ההוא החבור התחתון ממים כשרים היה חפור בעומק ולמעלה שוה לארץ יעשה מקוה עליונה ממים שאובין ומתחברין ביניהן בסילחן של עץ שהולך מתוך

התחתונה לתוך העליונה, אבל לא בכה"ג שרק רצפה נקובה מפסקת בין המים למים שיש להחשיב זה ממש מקוה אחת, וכדחובא בתשובת הגר"י וויס שליט"א מספר אמרי יושר, אבל מה שמשמע קצת שם שגם מקוה שלימה שאין קרקע המקוה שוה אלא בשפוע הוא ג"כ בדין חבור ע"י קטפרס שאין לטבול בהם אף בעומד כבר וגם על המדרגות שבמקוה אין לטבול בהם דברים תמוהין לע"ד דלכאורה לא שייכין כלל להא דקטפרס אינו חבור אם אך המים כבר עומדים ואין צריכין להתחבר, ומה שכתבו בשם הגאון מסאטמאר שליט"א משמע שרק כשצריכין להתחבר צריך שיהיה ביושר ולא בשפוע וזה נכון, אבל לא במים עומדין שהם מחוברים ממש אף כשיש שפוע דזה לא הוזכר בדבריו, ולא מובן הראיה שכתב הגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל מהיתה ידה קטפרס לענין גט בגיטין דף ע"ח דהחם הרי היה שפוע שנופל שם הגט וכ"ש מים שהיו נוחלין שזה ודאי אינו חבור אבל כשהקטפרס סתום שהוא עומד מנא לו לומר דג"כ הוא בדין קטפרס אינו חבור, וכשהן נוחלין לא היה צריך להביא ראיה דהוא מלחא דפשיטא לכל דאינו חבור וצ"ע דברי הד"ח ודברי הגר"י שטייף זצ"ל.

עכ"פ לדינא יש לחוש לדברי הד"ח רק כששתי המקואות העליונה והתחתונה מתחברין ע"י סלון ולא כשרק רצפה נקובה כשפוח"ג מפסקת ביניהן שהוא חבור ממש כמקוה אחת כדחובא בתשובת הגר"י וויס שליט"א מספרי אמרי יושר. אבל בדבר אם יש צורך לזה כשאין טובלין שם אלא מתחברין למקוה שמן הצד דרך נקב כשפוח"ג פשוט לע"ד שאין בזה צורך דאין להשיגח כלום על מה שאומרים שאותן המים התחתונים נשארים לעולם המי גשמים שבאו לשם כי הלכה דיש בילה כרבנן בנבחים דף פ' ואף ר"א סובר יש בילה לרבא.

ובדבר היכום המקוה שנעשה במיאמי ביטש ע"י צינור סטים שבנוי בהכותל, הנה אם הוא באופן שאף אם יוציאו הצינור מהכותל לא יהיה שום נקב לרוב משם המים לחוץ רק שיתמלא גם שם ממי המקוה ליכא שום חשש דהרי נמצא שאין הצינור סתום שום מקום ואינו מועיל להוות ולכשרות המקוה כלום, ומצד הנקבים שנעשו לצד המקוה כדי שיכנס משם החום להחם את המקוה ליכא ג"כ שום חשש דהרי ליכא מקום לרוב החוצה, ואף אם לפעמים יצא זיעה משם לתוך המקוה הרי יהי זה לתוך מקוה כשרה ולא יפסלוה, ולחוש שמא יזובו זיעה כשתהי המקוה חסרה לא שייך שאמרו לי שאין מחמין את הצינור אלא כשהמקוה היא מלאה ומוכנת לטבילה שצריכים או לחום אותה כדי להחם את המקוה ושאר הזמן הוא צינור קר, והנני יודיו,

משה פייגנשטיין

מקוה שיהיה ביושר ולא בשפוע וזה נכון, אבל לא במים עומדין שהם מחוברים ממש אף כשיש שפוע דזה לא הוזכר בדבריו, ולא מובן הראיה שכתב הגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל מהיתה ידה קטפרס לענין גט בגיטין דף ע"ח דהחם הרי היה שפוע שנופל שם הגט וכ"ש מים שהיו נוחלין שזה ודאי אינו חבור אבל כשהקטפרס סתום שהוא עומד מנא לו לומר דג"כ הוא בדין קטפרס אינו חבור, וכשהן נוחלין לא היה צריך להביא ראיה דהוא מלחא דפשיטא לכל דאינו חבור וצ"ע דברי הד"ח ודברי הגר"י שטייף זצ"ל.

שני
 עיה
 בה
 עלה
 ג"ד.
 אין
 כדי
 הוא
 זלין
 חתם
 חלה
 זיין
 זוה
 זכה
 ליפא
 יבנת
 איכא
 אצל
 גב"ם
 ה"ד
 כ"מ
 בשם
 דין
 הרות
 ז הא
 ין ג'
 אדם
 נפסל
 פורש
 כנות
 דהוא
 רק
 כמו

הלכות מקוואות

באופן עשיית מקוה

76

קמ"ו] הרב גיימען, בשליחות של רב העניך, צלצל אלי, ואח"כ צלצל רב מנדלצען שהוא הרב השואל, אודות המקוה בניו הוון ק"ב שהוא עומד לבנות, וחשב לבנותו כמקוה רגיל, אך יש שם ישיבה קטנה של אחד מחסידי לובאוויטש, ושהם ביקשו שיעשה כשיטתם, בור ע"ג בור. אבל יש גם קהילה קטנה של סאטמאר סמוך לעירם, בעיר ברידספורט שאוסרים זה, ושאפילו אם יעשה ג' בורות, אחד מהצד, אחד על גביו, ואחד בהמשכה, שמע שיש תשובה מהדיין המנחת יצחק מהעדה החרדית שפוסלו. ולמעשה, אם יעשה בור ע"ג בור, שמעו שיש צרות מציאותיות, בענין זוחלים וניקוי. ובעצמו, אין לו חשק לשמוע ללובאוויטש ולעשות כעצתם. וביקשו שאשאל רבינו מה עצתו.

והשיב רבינו שלדינא ידוע שהוא מכשיר כל המקוואות. ולמעשה, אם יש בעיות מציאותיות בבור למעלה, אין מה לדבר. אבל נראה לרבינו שמסברא אפשר לעשות בדרך שיוכל לבודקו שלא יהיו זוחלים, ובדרך שיוכל לשים בו משאבה ק"ב לנקותו. ואם יכול כך לסדר המציאות, אז יותר טוב לבטל על הקפדתו העצמאית, ולעשות מקוה שיהיה בהסכמת כל הקהילות. גם אם יצטרך לבזבז קצת כסף, כדאי הוא השלום. ושמשברא, יכשירו הסאטמאר אם יהיה בור גם מן הצד, והוסיף רבינו שאינו מאמין שהמנחת יצחק ק"ב פסל מקוה כזה.

ואם הם לא יסכימו, או שהמציאות קשה לסדר, אז כמובן יותר טוב לעשות מקוה רגיל שסוף סוף כשר הוא לפי שיטת לובאוויטש ג"כ.

הכשר מקוה

קמ"ז] והשיב רבינו שבשיעור כ"שפופרת הנוד" שצריך לבור השקה, צריך שיהיה החור טפח על טפח, ממש, לא מספיק שיהיה ארוך שני טפחים ורחב טפח, צריך להיות כסדר, לאורך החור, טפח על טפח.

ושוב פעם השיב רבינו שאינו רואה שיש חסרון לשים חוטי ברזל בתוך ה-Cement דהא אינם מקבלים טומאה!

קנב. New Haven

קנג. Pump

קנד. ראה מנחת יצחק ח"ו סימן צ' וצא שדיבר שם מזה ולא כתב שהוא פסול.

לטבול

קמ"ח] והרב ש. פורסט צל ושאלתי האם מותר לטבול כגון שהמקוה האו והשיב רבינו שתלוי אם בא מהמקוה כאינץ ק"ב מהמים וכוודאי אין לדחות הטביל

לשי

קמ"ט] שאלו רבנים מקליני במקוה ע"י זריעה וזי כמה פעמים, להוציאם, לנג ושאל רבינו אם גורם שינו יש, דהלא המשקה הוא מ' מקום, ובמקוה מצומצם לא והשיב רבינו שא"כ אין ש

קנ"ג] הרב ווסרמן מהשיבו כזה אינו כלום, שאין לעשות, ושבעה מצריך הזי מצוה, וצ"ל מצוה ממש, ל שלא יתרגל וכו'.

קנ"א] כשהיה רבינו בבית ודיבוריו הם בלי נז

קנה. Inch

קנו. מגמ' נדרים דף יג ע'

ספר מסורת משה

חלק שני

נדון חיומו של נכדו ונאמרו כפי"ר מרצני, יאר ס"א י"א